

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ

JOURNAL OF
FACULTY OF THEOLOGY
ISTANBUL UNIVERSITY

Sayı/Number: 30

Yıl/Year: 2014

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ (İÜİFD)

**İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Adına Sahibi / Owner on Behalf of Faculty
of Theology of Istanbul University**
Prof. Dr. Murteza BEDİR (Dekan/Dean)

Editör / Editor
Prof. Dr. Ömer Mahir ALPER

**Yazı İşleri Sorumlusu /
Legal Representative**
Prof. Dr. Hidayet AYDAR

Editör Yardımcıları / Co-Editors
Yrd. Doç. Dr. Mustafa İsmail BAĞDATLI
Yrd. Doç. Dr. Mustakim ARICI

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Ömer Mahir ALPER
Prof. Dr. Hidayet AYDAR
Prof. Dr. Mustafa ERTÜRK
Prof. Dr. Mehmet Mahfuz SÖYLEMEZ
Doç. Dr. Ramazan YILDIRIM
Yrd. Doç. Dr. Mustafa İsmail BAĞDATLI
Yrd. Doç. Dr. Mustakim ARICI

Son Okuma / Redaction

Doç. Dr. Ali ÖZTÜRK
Arş. Gör. Mustafa ÖZAÇAÇ

Kapak ve İç Tasarım / Graphical Design
Yrd. Doç. Dr. Mustafa İsmail BAĞDATLI

Danışma Kurulu / Advisory Board

Abdurrahman ACAR (Prof.Dr.), Rahim ACAR (Prof.Dr.), Alparslan AÇIKGENÇ (Prof.Dr.), Muhsin AKBAŞ (Prof.Dr.), Yasin AKTAY (Prof.Dr.), Mehmet AKKUŞ (Prof.Dr.), Halis ALBAYRAK (Prof.Dr.), Recep ALPYAÇIL (Doç.Dr.), Ramazan ALTINTAŞ (Prof.Dr.), Abdüsselam ARI (Doç.Dr.), Ali ARSLAN (Prof.Dr.), Zeki ARSLANTÜRK (Prof.Dr.), Nevzat AŞIK (Prof.Dr.), Muhammed ABAY (Yrd.Doç.Dr.), Mahmut AY (Yrd.Doç.Dr.), İrfan AYCAN (Prof.Dr.), Hidayet AYDAR (Prof. Dr.), İbrahim Hakkı AYDIN (Prof.Dr.), Ömer AYDIN (Prof.Dr.), Yaşar AYDINLI (Prof.Dr.), Osman AYDINLI (Prof.Dr.), Fahmettin BAŞAR (Prof.Dr.), Vahdettin BAŞCI (Prof.Dr.), İrfan BAŞKURT (Doç.Dr.), Kemal BATAK (Doç.Dr.), Abdülaziz BAYINDIR (Prof.Dr.), Mehmet BAYRAKADAR (Prof.Dr.), Bayraktar BAYRAKLI (Prof.Dr.), M.Faruk BAYRAKTAR (Prof. Dr.), Mürteza BEDİR (Prof.Dr.), Ramazan BİÇER (Prof.Dr.), Nahide BOZKURT (Prof.Dr.), Ömer BOZKURT (Yrd.Doç. Dr.), H.İbrahim BULUT (Doç.Dr.), Mehmet BÜYÜKDERE (Prof.Dr.), Yılmaz CAN (Prof.Dr.), Hasan CİRİT (Doç.Dr.), Yaşar ÇALIŞKAN (Prof.Dr.), İlyas ÇELEBİ (Prof.Dr.), Mehmet ÇELİK (Prof.Dr.), Yakup ÇİÇEK (Prof.Dr.), Mehmet DALKILIÇ (Prof.Dr.), Muhsin DEMİRCİ (Prof.Dr.), Kürşat DEMİRCİ (Doç.Dr.), İsmail DEMİREZEN (Doç.Dr.), Abdülkadir DONUK (Prof.Dr.), Recai DOĞAN (Prof.Dr.), İbrahim Kafi DÖNMEZ (Prof.Dr.), Ali DURUSOY (Prof.Dr.), Yaşar DÜZENLİ (Prof.Dr.), Feridun M.EMEÇEN (Prof.Dr.), İzzet ER (Prof.Dr.), Ali ERBAŞ (Prof.Dr.), Hüsamettin ERDEM (Prof.Dr.), Mustafa ERDEM (Prof.Dr.), Ayşe Zişan FURAT (Doç.Dr.), Necmettin GÖKKİR (Doç.Dr.), Bilal GÖKKİR (Doç. Dr.), Musa Kazım GÜLÇÜR (Yrd.Doç.Dr.), Zekeriya GÜLER (Prof.Dr.), Sıtkı GÜLLE (Prof.Dr.), Hacı Mehmet GÜNAY (Prof.Dr.), Osman GÜNER (Prof.Dr.), Nasrullah HACİMÜFTÜOĞLU (Prof.Dr.), Abdurrahman HAÇKALI (Prof.Dr.), Ömer Faruk HARMAN (Prof.Dr.), Hüseyin HANSU (Doç.Dr.), Dursun HAZER (Prof.Dr.), Hayati HÖKELEKLİ (Prof. Dr.), Davut HUT (Dr.), M.Zeki İŞCAN (Doç.Dr.), Abdullah KAHRAMAN (Prof.Dr.), İsmail KARA (Prof.Dr.), Mustafa KARA (Prof.Dr.), N.Ünal KARASLAN (Prof.Dr.), Faruk KARACA (Prof.Dr.), Ahmet KAVAS (Prof.Dr.), Mahmut KAYA (Prof.Dr.), Fahri KAYADİBİ (Prof.Dr.), Ziya KAZICI (Prof.Dr.), Bilal KEMİKLİ (Prof.Dr.), İmaduddin Khalil (Prof. Dr.), A.Saim KILAVUZ (Prof.Dr.), Recep KILIÇ (Prof.Dr.), Sadık KILIÇ (Prof.Dr.), Celal KIRCA (Prof.Dr.), Abdullah KIZILCIK (Doç.Dr.), Ferhat KOCA (Prof.Dr.), Hasan KURT (Prof.Dr.), Saffet KÖSE (Prof.Dr.), Yaşar Abit KOÇAK (Prof. Dr.), Mustafa KÖYLÜ (Prof.Dr.), Zekeriya KURŞUN (Prof.Dr.), İlhan KUTLUER (Prof.Dr.), Bekir KUZUDİŞLİ (Doç. Dr.), Talip KÜÇÜKCAN (Prof.Dr.), Muhiittin MACİT (Doç.Dr.), Yurdağul MEHMETOĞLU (Prof.Dr.), Ahmet Yaşar OCAK (Prof.Dr.), Hakan OLGUN (Doç.Dr.), Mesut OKUMUŞ (Prof.Dr.), Reşat ÖNGÖREN (Prof.Dr.), Hakkı ÖNKAL (Prof.Dr.), Abdülkerim ÖZAYDIN (Prof.Dr.), Tahsin ÖZCAN (Prof.Dr.), Abdurrahman ÖZDEMİR (Prof.Dr.), Metin ÖZDEMİR (Prof.Dr.), Mehmet ÖZDEMİR (Prof.Dr.), Mehmet ÖZKARCI (Prof.Dr.), Mevlüt ÖZLER (Prof.Dr.), Hanefi PALABIYIK (Prof.Dr.), Hüseyin PEKER (Prof.Dr.), Selahattin POLAT (Prof.Dr.), Mehmet Saffet SARIKAYA (Prof.Dr.), Hüseyin SARIOĞLU (Prof.Dr.), A.Nedim SERİNSU (Prof.Dr.), Burhanettin TATAR (Prof.Dr.), Mustafa TAHRALI (Prof. Dr.), Mustafa TEKİN (Doç.Dr.), Nihat TEMEL (Prof.Dr.), Mustafa Zeki TERZİ (Prof.Dr.), Nuri TINAZ (Doç.Dr.), Kasım TURHAN (Prof.Dr.), Süleyman TULÜCÜ (Prof.Dr.), Talip TÜRCAN (Prof.Dr.), Osman TÜRER (Prof.Dr.), Mustafa USTA (Prof.Dr.), Mazlum UYAR (Prof.Dr.), Yavuz ÜNAL (Prof.Dr.), İsmail Safa ÜSTÜN (Prof.Dr.), İsmail YAKIT (Prof.Dr.), Ahmet YAMAN (Prof.Dr.), Cafer Sadık YARAN (Prof.Dr.), Metin YAŞA (Doç.Dr.), Davut YAYLALI (Prof.Dr.), Nesimi YAZICI (Prof.Dr.), Hüseyin YAZICI (Prof.Dr.), Adem YERİNDE (Doç.Dr.), Yavuz YILDIRIM (Yrd.Doç.Dr.), Ali YILMAZ (Prof.Dr.), İsmail YİĞİT (Prof.Dr.), A.İhsan YİTİK (Prof.Dr.), Metin YURDAGÜR (Prof.Dr.), Ahmet YÜCEL (Prof.Dr.),

Yönetim Yeri / Administration Place

İskenderpaşa Mahallesi, Horhor Caddesi, Kavalalı Sokak, No:1 A-Blok 34080 Fatih / İstanbul.
Tel: (212) 532 60 20, Faks: (212) 532 62 07, e-posta: ilhdergi@istanbul.edu.tr

İÜİFD yılda iki sayı olarak yayımlanan ulusal hakemli bir dergidir.

İÜİFD'de yayımlanan yazıların bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazarlarına aittir.

Yayımlanan yazıların bütün yayım hakları İÜİFD'ye ait olup, izinsiz olarak kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz.

GÜNAH, HASTALIK YA DA ALTERNATİF BİR YAŞAM BİÇİMİ Mİ? MODERN YAHUDİ MEZHEPLERİNDE HOMOSEKSÜELLİK KONUSUNDA YAŞANAN KIRILMALAR

Süleyman Turan*

Öz

1960'lardan itibaren artan cinsel özgürlük talepleri neticesinde homoseksüellerin ve onların oluşturduğu hareketlerin sayısının dikkate değer bir şekilde arttığı bilinmektedir. Birçok ülkede homoseksüellik bir suç olarak kabul edilmeye devam etmekle birlikte son yıllarda bu ülkelerin sayısının azalmaya başladığı ve yürütülen kampanyalar neticesinde homoseksüellerin Hollanda, Belçika ve İsveç gibi bazı ülkelerde evlenme ve evlat edinme gibi önemli bazı hukuki kazanımlar elde ettikleri görülmektedir. Bu son durum, aile mefhumuna ve neslin sağlıklı bir şekilde yetiştirilmesine büyük önem veren İslam, Hıristiyanlık ve Yahudilik gibi dinsel geleneklerin din adamlarının öncülük ettiği yoğun tepkilere ve çeşitli protesto gösterilerine yol açmıştır ve açmaya da devam etmektedir. Özellikle son yıllarda Yahudi cemaatleri içinde homoseksüellerin sayısının artmaya başlaması ve dahası evlilik törenlerinin hahamlar tarafından onaylanması ve haham olarak atanmalarına izin verilmesi gibi talepler doğrultusunda homoseksüelliğin Yahudilik için bir meydan okuma olarak görüldüğü söylenebilir. Nitekim Yahudi düşünürleri ve hahamlar bu meydan okumaya dönük farklı söylem ve yaklaşımlar ortaya koymuşlardır. Bu makalede ana hatlarıyla bu yaklaşımlar ve modern Yahudi oluşumlarının/mezheplerinin meseleye bakışları ortaya konulmaya çalışılmaktadır.

Anahtar kelimeler: Yahudilik, Modern Yahudi Mezhepleri, Homoseksüellik, Heteroseksüel, Gey, Lezbiyen, Steven Greenberg

Yrd. Doç. Dr., Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi İlahiyat Fakültesi, Dinler Tarihi Anabilim Dalı.
suleyman_turan@hotmail.com

Not: Bu çalışma, 18-19 Şubat 2012 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen Uluslararası Bütün Yönleriyle Yahudilik Sempozyumu'nda sunulan ve bildiri kitabında basılan "Yahudilik ve Cinsel Kimlik Problemi" başlıklı bildirimizin "Homoseksüellik" başlığından ilham alınarak hazırlanmıştır.

Abstract

Sin, Sickness or an Alternative Life Style?: Refractions of Modern Jewish Sects on Homosexuality

It can be observed that as a consequence of growing demands for sexual freedom starting in the 1960s the number of homosexuals and the movements they formed grew remarkably. Though homosexuality continues to be considered a crime in quite a number of countries, during the past years the number of those countries began to decrease. As a consequence of campaigns, homosexuals in some countries like Holland, Belgium and Sweden obtained some important legal gains such as the rights to marry and to adopt children. This situation evoked and still evokes intensive reactions and various protests led by spiritual leaders of religious traditions as Islam, Christianity and Judaism who attach great importance to the concept of family and to a healthy upbringing of new generations. It is safe to say that for Judaism it is seen as a challenge that during the last years the number of homosexuals in its congregations increased, that there are demands for official marriage ceremonies for homosexuals performed by rabbis and for homosexuals to be appointed as rabbis. Jewish thinkers and rabbis have produced different approaches to this challenge. This article tries to put forth the outlines of this approaches and the perspectives of modern Jewish sects or branches on the matter.

Keywords: Judaism, Modern Jewish Sects, Homosexuality, Heterosexual, Gay, Lesbian, Steven Greenberg

***

Giriş

“Cinsellik” ve “din”, aralarında karşılıklı bir ilişki bulunan ve bu ilişkinin çeşitli düzeylerde gerçekleştiği iki olgudur. Bir taraftan dinler, cinselliğin anlamı ve toplumdaki cinsiyet rolleri üzerinde güçlü bir etkiye sahipken, öte yandan cinsellik, insanoğlunun tabiatında var olan fitri bir eğilim olarak dinlerin önemli temalarından birini oluşturmaktadır. Dinler, insanoğlundan tabiatında var olan bu eğilimi yani cinsel istek ve arzularını görmezden gelmesini değil, meşru yollarla ve çizilen sınırlar içerisinde gidermesini ister ve bu sınırların zorlanması ve dışına taşılmasını cinsel sapma/sapkınlık olarak görür. Bu çerçevede aynı cinsten erkek ya da kadınlar arasındaki cinsel yönelim veya ilişki (*homoseksüellik*), meşru bir evlilik gerçekleştiremeyecek derecede birbirlerine akrabalık bağlarıyla fazla yakın bulunan insanlar arasındaki cinsel ilişki (*ensest*), hayvanlarla cinsel ilişki (*zoofili*), teşhircilik (*egzibisyonizm*), fetişizm, özellikle de karşı cinsin elbiselerini giymeye dönük ilgiyi ifade eden *transvestik*

fetişizm ve küçük çocuklara ilgi duyma (*pedofili*) en sık görülen cinsel sapma türleri olarak karşımıza çıkmaktadır.

Tarihte farklı coğrafyalarda bu tür sapmaların örnekleri bilinmesine karşın cinsellikle ilgili algı, tutum ve davranışların modern dönemde her geçen gün daha fazla değiştiğine ve daha karmaşık meselelerin ortaya çıktığına şahit olmaktayız. Cinsel ilişkiye girmeden çocuk doğurmak, çok kadın veya erkeklerle beraber bir cinsel ilişki gerçekleştirmek, aile içindeki fertlerle cinsel münasebetler kurmak, kişinin hemcinsleriyle beraber olması, hatta evlenebilmelerinin ve farklı yollarla çocuk sahibi olabilmelerinin yolunun açılması gibi uygulamalar geçen yüzyıllara göre bugün çok daha mümkün ve yaygın bir hal almıştır. Bu durumun bir neticesi olarak dinlerin cinselliğe bakışı nasıldır, dinlerin ortaya koyduğu cinsel ahlak ilkeleri nelerdir, modern değişimler dinsel geleneklerin mensuplarının cinsellik algılarında ne gibi değişikliklere yol açmıştır, dindar olup olmamak cinsel yaşantıyı ve cinselliğe bakışı etkiler mi? gibi bir takım soruların cevapları daha fazla önem arz eder hale gelmiştir. Bu sorulara Yahudilik bağlamında cevap arandığında Tora ve Rabbanî gelenekte ortaya konulan portre ile modern dönem Yahudi gruplarının yaklaşımlarının çeşitli konularda oldukça farklılık arz ettiği görülmektedir. Özellikle homoseksüellik konusunda Yahudi liderleri ve hahamları, bir yandan Tora'nın iki erkek arasındaki cinsel ilişkiyi açık bir şekilde yasaklaması ve ölüm cezası öngörmesi, öte yandan da Yahudi eşcinsellerin varlığı ve dahası evliliklerinin hahamlar tarafından onaylanması gibi bazı hak talepleri nedeniyle bir ikileme/mezaj okumayla karşı karşıya kalmışlardır. Bu duruma yol açan iki temel olgudan söz edilebilir: 1) XVIII. yüzyılda ortaya çıkan Aydınlanma hareketinin bir sonucu olarak Avrupa ve Amerika Yahudilerinin dini ve kültürel dünyalarını yeniden gözden geçirmek zorunda kalmaları ve bu gözden geçirmenin genel anlamda geleneksel din anlayışı ve Yahudi şeriatı üzerinde bıraktığı yıkıcı etki.¹ 2) XX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren daha geniş bir tabana yayılan feminizm hareketi ve gey,

¹ Aydınlanma ve onun Yahudiler üzerindeki etkilerine dair bilgi için bkz. Shmuel Feiner, *The Jewish Enlightenment*, trans. Chaya Naor, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2004; Ali Osman Kurt, "Yahudi Aydınlanma Hareketi: Haskala, *Milel ve Nihal*, 7/1 (2010), ss. 33-59; Salime Leyla Gürkan, *Yahudilik*, İstanbul: İsam Yayınları, 2008, ss. 39-42.

lezbiyen, biseksüel ve transeksüel (GLBT) oluşum ve grupların özgürlük ve cinsel kimlik taleplerine farklı yanıtlar verilmesi.²

Bu bilgiler doğrultusunda bu çalışmadaki temel amacımız kişinin cinsiyeti ile cinsel kimliği ve bu kimliğin gerektirdiği roller arasında çatışma ve karşıtlıklar olması durumunda onu dinlerin ortaya koyduğu cinsel ahlak ilkelere sınırlandırmanın dışına iten cinsel yöneliminin yani homoseksüellik olgusunun modern Yahudi oluşumları/mezhepleri tarafından nasıl değerlendirildiğini ortaya koymaya çalışmaktır. Bunu yaparken önce kısaca homoseksüellik ve ilgili diğer kavramlar hakkında bilgi vereceğiz. İkinci olarak, Tora ve Rabbanî gelenekte homoseksüelliğin nasıl değerlendirildiği üzerinde duracağız. Son olarak da modern Yahudi mezheplerinin homoseksüellik konusundaki yaklaşımlarını irdelemeye çalışacağız. Temel amacımızı ortaya koymaya çalışırken bu araştırmada kısmen şu iki soruya da yanıt aramış olacağız: 1) Sosyal değişimlere bağlı olarak ortaya çıkan yeni konulara/durumlara veya daha önceden de var olmakla birlikte sosyal gelişme ve değişimler karşısında yeni boyutlar kazanan olgulara yönelik dinsel bir bakış açısı ortaya konulurken ya da çözüm önerisi getirilmeye çalışılırken metinden yola çıkarak gerçekliğe mi gitmek gerekir, yoksa gerçeklikten yola çıkarak metne gitmek ve metni yeniden yorumlamaya çalışmak mı gerekir? 2) Çözüm önerisi getirmeye çalışılırken aslında bazen konu daha da karmaşık ve tartışmalı bir hale mi getirilmektedir?

I- “Homoseksüellik” Olgusu Üzerine

Cinsellik, kadın erkek ilişkilerini ifade eden ve özellikle cinsel ilişkiyi anlatan bir kavramdır. Kişinin cinsel ve duygusal ilgi ve isteği/yönelimi karşıt cinslere dönük olabildiği gibi kendisiyle aynı cinsten kişilere dönük de olabilmektedir. Bu bağlamda üç çeşit cinsel yönelimden söz etmek mümkündür: *heteroseksüellik*, *homoseksüellik* ve *biseksüellik*. Duygusal ve cinsel anlamda karşıt

---

² Bkz. Rebecca Alpert, “Sex in Jewish Law and Culture”, *Sexuality and the World's Religions*, ed. David W. Machacek & Melissa M. Wilcox, California: ABC-CLIO, 2003, ss. 184-185.

cinslerden hoşlananlara *heteroseksüel* ya da *düzcinsel* (straight)³; sadece kendi cinsine yönelenlere *homoseksüel* ya da *eşcinsel*; hem karşı cinsle hem de kendi cinsine yönelenlere ise *biseksüel* denir.⁴

Etimolojik olarak melez bir kavram olan *homoseksüel* (homosexual) kelimesi, “aynı, eşit” anlamına gelen Grekçe *homos* ile “cins, cinsiyet” anlamına gelen Latince *sexus* sözcüklerinin bir araya gelmesiyle oluşur ve aynı cinsler arasındaki duygusal ve cinsel eğilim ve eylemi ifade eder. Kavram ilk defa 1869 yılında Karl Maria Kertbeny (1824-1882) tarafından kullanılmıştır.⁵ Teresa M. Shafer’in belirttiğine göre Kertbeny, kavramı 1800’lü yıllarda Almanya’da erkekler arasındaki bütün cinsel yönelimleri ifade etmek üzere yaygın olarak kullanılan “oğlanıcı” (pederast) sözcüğünün yerini almak üzere türetmiştir.⁶ *Homoseksüel*, kadın ya da erkek aynı cinsleri kucaklayan bir kavram olmakla birlikte çoğu yazar tarafından genellikle bir erkeğin erkeğe karşı olan duygusal ve cinsel eğilimini ifade etmek için kullanılmaktadır. Bununla birlikte günümüzde yaygın olarak erkek eşcinsellere gönderme yapmak için *gey*, kadın eşcinseller için ise *lezbiyen* sözcükleri kullanılmaktadır. Bu ayırımı rağmen modern dönemde *gey* sözcüğünün homoseksüelle aynı anlamda kullanılmaya devam ettiğini de söylemek mümkündür.⁷

Tarihsel süreç içerisinde homoseksüel ilişkilerin bazı toplumlarda yasaklanmasına karşın, diğer bazı toplumlarda onaylandığı ve dahası çoğu zaman bu

³ İngilizce’de duygusal ve cinsel anlamda karşıt cinslerden hoşlananlar için “heterosexual” ve “straight” kelimeleri kullanılır. “Heterosexual” kavramı Türkçe’de “heteroseksüel” olarak yaygın bir biçimde kullanılsa da, “straight” kelimesi henüz çok yeni olan “düzcinsel” kelimesiyle karşılanmaya başlamıştır.

⁴ Turhan Muharrem Turhan, *Cinsellik ve Din*, İstanbul: Rağbet Yay., 2010, s. 291.

⁵ Bkz. Robert D. Tobin, “Kertbeny’s “Homosexuality” and the Language of Nationalism”, *Genealogies of Identity: Interdisciplinary Readings on Sex and Sexuality*, eds. Margaret Sönsler Breen & Fiona Peters, Amsterdam: Rodopi, 2005, s. 3.

⁶ Teresa M. Shafer, *Is Homosexuality is a Sin? A Biblical Answer*, 2008, s. 46.

⁷ Kavramların kullanımı ve taşıdıkları anlamlara dair geniş bilgi için bkz., Wayne R. Dynes & Warren Johansson, “Homosexual (Term)”, *Encyclopedia of Homosexuality*, ed. Wayne R. Dynes, Garland Publishing, 1990, I, ss. 555-556; Gilbert Herdt, “Homosexuality”, *Encyclopedia of Religion*, ed. Lindsay Jones, New York: Macmillan, II. Baskı, 2005, c. VI, s. 4111; Wayne R. Dynes, “Gay”, *Encyclopedia of Homosexuality*, ed. Wayne R. Dynes, Garland Publishing, 1990, I, ss. 455-456; Dolores J. Maggiori, “Lesbianism”, *Encyclopedia of Homosexuality*, ed. Wayne R. Dynes, Garland Publishing, 1990, I, ss. 708-721.

onaylamanın dini algılara dayandırıldığı bilinmektedir. Örneğin Hindistan'ın kuzeyindeki ve Güney Amerika'daki birçok kültürde, Asya ve Afrika'nın çeşitli bölgelerinde ve Pasifik Okyanusu'ndaki kültürlerde homoseksüel ilişkiler kurumsallaşmış bir yapıda karşımıza çıkmaktadır. Buna karşın Aztekler, İnkalar ve Avrupa dışındaki diğer bazı kültürlerde ise homoseksüelliğin yasaklandığı ve halk tarafından kabul görmediği söylenebilir.⁸ Yine bilindiği üzere Avrupa kültürünün hâkim dinlerindeki temel cinsellik modeli daima heteroseksüellik olmuş, pratikte önüne geçemeseler de İslam, Hıristiyanlık ve Yahudilik teorik olarak homoseksüellik, biseksüellik gibi eğilimleri yasaklamıştır.

Homoseksüellik, tarihsel süreçte ağır cezalar öngörülerek önüne geçilmek istenen bir olgu olmuştur. Örneğin MS 390 yılında İmparator Valentinian, homoseksüellerin yakılarak öldürülmesini; VI. yüzyılda İmparator Jüstinyen ise homoseksüellere işkence edilmesini, kötürüm bırakılmalarını ve halkın önünde teşhir edilmelerini emretmişti. Napolyon'un her iki tarafın rızasına dayalı homoseksüel yönelimlerin Fransa'da yasal olduğunu onaylaması⁹ örneğinde olduğu gibi bazı dönemlerde bakış açısında bir yumuşamanın olduğu görülmekle birlikte homoseksüellik, çok değil 40-50 yıl öncesine kadar birçok Batı ülkesinde hapis cezası öngörülen bir suç olarak kabul edilmiştir. XIX. yüzyılın sonunda İngiliz yazar Oscar Wilde'nin eşcinsel olduğu için hapse mahkûm edilmesi bilinen bir örnek olması açısından zikredilebilir. 1960'lardan itibaren cinsel özgürlük talepleriyle birlikte Batı ülkelerindeki hukuki durum değişmeye ve eşcinsellere yönelik hak ihlalleri cinsel ayrımcılık olarak kabul edilmeye başlamıştır. Ancak medeni hukuk alanında uzunca bir süre adım atılmamıştır. Eşcinsel evlilikleri onaylayan ilk ülke 2001 yılında Hollanda olmuştur. Düzenledikleri yasalarla şu anda Belçika, Güney Afrika, İspanya, Fran-

⁸ Homoseksüelliğin bazı toplumlarda kınanıp yasaklanmasına karşın, bazılarında ise onaylanmasının nedenlerini basit bir şekilde açıklamak mümkün gözükmediğinden ve bu çalışmanın sınırlarını aşacağından burada bu konu üzerinde durulmamıştır. Geniş bilgi için bkz. Sabine Lang, "Homosexuality/ Homoeroticism", *Brill Dictionary of Religion*, ed. Kocku von Stuckrad, Leiden: Brill, c. II, ss. 878-880; Geoffrey Parrinder, *Dünya Dinlerinde Cinsel Ahlak*, çev. Niran Elçi, İstanbul: Say Yay., 2003; Peggy Morgan & Clive A. Lawton, *Ethical Issues in Six Religious Traditions*, II. Baskı, Columbia University Press, 2007.

⁹ Norman Lamm, "Homosexuality in Judaism", *The Encyclopedia of Judaism*, eds.: Jacob Neusner, Alan J. Avery-Peck and W. Scott Green, Leiden and Boston: Brill, 2005, c. II, s. 1049.

sa, Kanada, Danimarka, İsveç, Norveç, Portekiz, İzlanda ve Arjantin gibi bazı ülkelerde ve Amerika Birleşik Devletleri'nin Vermont, Oregon, Massachusetts, Iowa, Kaliforniya ve New York¹⁰ gibi eyaletlerinde eşcinsellere yasal olarak evlilik hakkı tanınmaktadır.

17 Mayıs 1990 tarihinde *Dünya Sağlık Örgütü* (World Health Organization)'nün homoseksüelliği akıl hastalıkları listesinden çıkarmasının yıldönümü anısına 2004 yılından itibaren her 17 Mayıs, *Uluslararası Homofobi ve Transfobi Karşıtlığı Günü* (International Day Against Homophobia and Transphobia) olarak dünya genelinde 100'den fazla ülkede çeşitli etkinliklerle kutlanmaktadır.¹¹

Son 20 yıldır homoseksüellik konusundaki tartışmaların İsrail'de de kendini hissettirmeye başladığını söylemek mümkündür. İsrail devlet yasasında daha önce 351. Madde kapsamında homoseksüel ilişkilere yönelik bir yasaklama söz konusu iken, 1988 yılında dini hukuk ile sivil hukuk arasında bir ayırımı gidilerek bu yasaklama yürürlükten kaldırılmıştır. 1992 yılında cinsel yönelime dayalı iş alanı ayrımcılığı yasaklanmış, 2006 yılında da hem-cins çiftlerin nikâhsız bir arada yaşamalarına izin verilmiştir.¹²

II- Yahudi Geleneğinde Homoseksüelliğe Bakış

Tora'ya göre erkek ve kadın tüm insanoğlu iyidir ve Tanrı'nın suretinde yaratılmıştır (Tekvin 1:25-27). Tekvin ikinci bölümde Tanrı'nın erkek ve kadını

¹⁰ ABD'nin New York eyaletinde eşcinsel evliliğiyle ilgili yasa 24 Temmuz 2011'de yürürlüğe girmiş ve yasanın yürürlüğe girdiği ilk gün 764 eşcinsel çift evlilik gerçekleştirmiştir. Aslında evlenmek için 2.600'den fazla eşcinsel çiftin başvurduğu, ancak bir günde bu yoğunluğun kaldırılamayacağı gerekçesiyle kura sonucu seçilen 764 çiftin resmen evlenmesine karar verildiği bildirilmiştir. 24 Temmuz günü ilk evlenen çift 23 yıllık sevgili oldukları belirtilen 77 yaşındaki Phyllis Siegel ile 85 yaşındaki Connie Kopelov çifti olmuştur. Bkz. www.nypost.com/p/news/local/first_same_sex_weddings_take_place_Cnzs5B8JcW6EC6Esu04oJ (25.12.2013).

¹¹ Bilgi için resmi siteye bakılabilir. Bkz. <http://dayagainsthomophobia.org/> (25.12.2013).

¹² Bkz. Kathleen M. Sands, "Homosexuality, Religion, and the Law: Judaism", *Homosexuality and Religion: An Encyclopedia*, ed. Jeffrey S. Siker, London: Greenwood Press, 2007, s. 6; Menachem Elon, "Sexual Offenses: In the State of Israel", *Encyclopaedia Judaica*, ed.: Fred Skolnik, New York: Thomson Gale, II. Baskı, 2007, c. XVIII, s. 330.

birbiri için yarattığı ve erkeğin, anasını-babasını bırakarak eşine yapışacağı ve onların bir beden olarak birliktelik oluşturacakları ifade edilir (Tekvin 2:21-24).¹³ Bu konuyu değerlendiren Roy Gane'ye göre Adem ve Havva'nın birlikteliği yani insanlık tarihinde meydana gelen ilk evlilik, aslında Tanrı'nın cinsellik konusunda insanoğlundan beklentisini ortaya koymaktadır. O da şudur ki; evlilik 1) erkek ve kadın arasında olacak, 2) kalıcı olacak, 3) tek eşlilik esas olacak, 4) heteroseksüel bir ilişki olacak.¹⁴ Gane, bu yorumuyla homoseksüelliğin Tanrı'nın yaratma muradına aykırı bir durum olduğunu vurgulamaktadır.

Tekvin kitabında geçen "Tanrı, insanı kendi suretinde yarattı. Böylece insan Tanrı suretinde yaratılmış oldu. İnsanları erkek ve dişi olarak yarattı. Onları kutsadı ve 'verimli olun, çoğalın' dedi" (Tekvin 1:27-28) ve "Çünkü Tanrı insanı kendi suretinde yarattı. Verimli olun, çoğalın. Yeryüzünde türeyin, artın" (Tekvin 9:6-7) gibi ifadelerle erkek ve kadına verilen cinsel duygu ve davranışın amacının insan neslinin devamını sağlamak olduğu açıkça belirtilir. Bu bağlamda hem bekârlık hem de ruhbanlığa karşı olan Yahudilikte helal yani meşru ilişkiler ancak aile kurumu içerisinde mümkün görülmüş, meşru olmayan ilişkiler ise aile kurumunu zedeleyici mahiyette telakki edildiğinden yasaklanmış ve bu tür eylemler için ağır cezalar konmuştur.¹⁵ Tora'da cinsel sapkınlıkları ifade etmek için genellikle "çıplaklığın örtüsünü kaldırmak" anlamına gelen *gillui arayot* terimi kullanılmaktadır (Levililer 18:6-19; İşaya 47:3). Terimin, geçtiği yerlerde genellikle cinsel bilgiye işaret etmek için kullanıldığı düşünülebilse de

¹³ Tora'da kadın ve erkek birliktelik oluşturacak bir çift olarak sunulurken Talmud'da kadın olarak yaratılmadıkları için erkeklerin yapacakları "Kutsanmışsın, Ey Tanrımız, evrenin kralı, beni bir kadın olarak yaratmayan" şeklinde bir şükür duası bulunmaktadır ki bu dua, Yahudi dua kitabı *Siddur*'da hala yer almaktadır. Buna karşılık aynı bölümde kadınlardan ise "Kutsanmışsın, Ey Tanrımız, evrenin kralı, beni iradene göre yarattığın için" şeklinde Tanrı'ya şükretmeleri istenmektedir. Bkz. *The Hirsch Siddur*, New York: Feldheim Publishers, 1997, s. 13.

¹⁴ Bu hususlar göz önünde bulundurulduğunda, Tora'nın çeşitli bölümlerindeki yasaklamalar dikkate alınmasa dahi, homoseksüelliğin yaratılış düzenini bozan bir uygulama ve bu nedenle yasak bir yönelim olduğu açıkça fark edilecektir. Öte yandan heteroseksüel bir yönelim olarak enste izin veriliyor gibi gözükse de Tora'nın çeşitli bölümlerinde evlenilmesi yasaklanan kişiler açıkça sıralanmıştır. Konuya ilişkin sağlıklı değerlendirme için bu bölümlerin birlikte değerlendirilmesi gerekir. Roy Gane, *The New Application Commentary: Leviticus, Numbers*, Michigan: Zondervan, 2004, ss. 323-324. Ayrıca bkz. Steven Greenberg, *Wrestling With God & Men: Homosexuality in Jewish Tradition*, Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 2004, ss. 41-44.

¹⁵ Yahudilikte ailenin yeri ve önemine dair bilgi için bkz. Hakkı Ş. Yasdıman, "Yahudi Dininde Ailenin Yeri", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13-14 (2001), ss. 241-266.

mevcut kontekste kavram, yasaklanmış cinsel ilişkilerin yapılmasını ifade ediyor olarak yorumlanmaktadır.¹⁶ Bu çerçevede Yahudi geleneğinde homoseksüellik, onu itici ve iğrenç olarak tanımlayan Tora'nın açıklamaları doğrultusunda yasaklanmış ve homoseksüelliğin fizyolojik ya da psikolojik bir rahatsızlık ya da bir çeşit yaşam tarzı olarak kabul edilemeyeceği ilkesi benimsenmiştir. Nitekim iki kadın ya da iki erkek bu tür bir yaşamı kendi iradeleriyle kabul etmiş olsalar bile bu durum suç olarak değerlendirilmiştir.¹⁷

Tanah incelendiğinde lezbiyen ilişkilere dair bir örneğe ya da böyle bir eğilime dönük her hangi bir yaptırım ifadesine rastlamak mümkün değildir. Tanah'ta daha ziyade erkekler arasında gerçekleşen sapkın ilişkilere atıfta bulunmaktadır. Örneğin Sodom halkının¹⁸ Rablerine karşı günahkar olduğu ve orada her türlü ahlaksızlığın yaygınlaştığı belirtilirken (Tekvin 13:13 ve 18:20), Sodom'un her mahallesinden genç yaşlı erkeklerin Lut'un evinin etrafını sardığı ve Lut'un misafiri iki melekle yatmak istedikleri anlatılır (Tekvin 19:1-10). Sodom halkıyla ilgili Tekvin kitabında anlatılan bu öykü, Hakimler Kitabı 19 ve 20. bölümlerde Giva'daki bir grupta ilişkili olarak benzer bir şekilde verilir. Talmud'da Potifar'ın yakışıklılığından etkilendiği Yusuf'u ahlaksız bir amaç nedeniyle satın aldığı ifade edilir. Rashi'nin iddiasına göre Potifar'ın amacı Yusuf'la homoseksüel ilişki yaşamaktır.¹⁹

Levililer kitabında erkekler arasındaki bu tür ilişkilerin "Kadınla yatar gibi erkekle yatmayacaksın. Menfur şeydir" emriyle yasaklandığını görmekteyiz (Levililer 18:22). Erkekler arasında bu tür ilişkiye girenlerin tarafları Tora'da ölüm ile tehdit edilmektedir: "Ve bir adam kadınla yatar gibi erkekle yatarsa, ikisi menfur şey yapmışlardır; mutlaka öldürüleceklerdir; kanları kendi üzerle-

¹⁶ Bkz. Haim Hermann Cohn, "Sexual Offenses: Introduction", *Encyclopaedia Judaica*, ed.: Fred Skolnik, New York: Thomson Gale, II. Baskı, 2007, c. XVIII, s. 329.

¹⁷ Yusuf Besalel, *Yahudilik Ansiklopedisi*, İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş., 2001, c. I, s. 216; Adil Öksüz, *Ceza Hükümleri Açısından Tevrat ve Kur'an*, İstanbul: Yeni Akademi Yayınları, 2005, ss. 171-172.

¹⁸ Sodom halkının sapkınlığı nedeniyle homoseksüelliği ifade etmek için İngilizce'de genellikle "sodomy" teriminin kullanıldığını vurgulamak gerekir.

¹⁹ Sotah 13b. Geniş bilgi için bkz. Immanuel Jakobovits, "Homosexuality", *Encyclopaedia Judaica*, ed.: Fred Skolnik, New York: Thomson Gale, II. Baskı, 2007, c. IX, s. 516.

rine olacaktır” (Levililer 20:13).²⁰ Cezanın türü konusunda sözlü gelenek ve Yahudi alimlerinin yorumu, homoseksüeller toplumdaki dışlanacak, kendi aralarında yaşamaya zorlanacak ve öldürülecekler şeklindedir. Diğer cezalarda olduğu gibi 13 yaşın altındaki ergen sayılmayan çocuklar bu cezadan muaf tutulmaktadır.²¹ Bu doğrultuda Rabbi Yehuda, iki bekar erkeğin aynı yorgan altında yatmasını dahi yasaklamıştır (Kiduşin 4:14).

Tora’da homoseksüelliğin iğrenç bir eylem olarak değerlendirilerek üstüne basa basa yasaklanmasının sebebi/hikmeti ne olabilir sorusu bağlamında kaynaklarda -inanç boyutu olarak Tanrı’nın yasaklanmasının dışında- çeşitli gerekçelerin ortaya konulmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu sebeplerin başında homoseksüelliğin, kadın ve erkeğin cinsel tabiatı ve yaratılışına aykırı bir yönelim olarak insanın şerefini/yüceliğini alçaltan sapkın bir eylem olduğu gerçeği gelmektedir. İkinci olarak, heteroseksüel bir ilişki olmaması ve üreme organlarının bu doğrultuda kullanılmaması dolayısıyla bu tür cinsel ilişki ve eylemlerin insanlığın çoğalmasını sağlayamaması. Üçüncü olarak, evli bir adam homoseksüel eğilimler taşıyorsa bu yüzden karısını ve ailesini terk edebilir. Bu şekilde böyle bir kişi, Yahudilikte çok büyük önem taşıyan aile kurumunu yıkmış olur. Dördüncü bir neden ise homoseksüellik gelecek nesilleri etkilemesi dolayısıyla hem homoseksüel bireyin hem de ailesinin tarihini ve geleceğini engeller.²²

Yukarıda işaret edildiği üzere Tora’da kadınlar arasındaki cinsel yönelimlerden (lezbiyenlikten) bahsedilmemektedir. Ancak erkekler arasındaki homoseksüellikle ilgili yasaklamanın –ceza müeyyide olmaksızın– Talmud’da kadınları da kapsayacak şekilde genişletildiği görülmektedir. Tora’da ya da özelden erkekler arasındaki cinsel ilişkilerin yasaklandığı Levililer 18. bölümde

²⁰ Levililerdeki ifadelerle ilişkin bazı yorumlar için bkz. Elliot N. Dorff, Daniel S. Nevins & Avram I. Reisner, “Homosexuality, Human Dignity & Halakhah: A Combined Responsum for the Committee on Jewish Law and Standards”, *Rabbinical Assembly of America*, 2006; James R. Edwards, “The Bible and the Practice of Homosexuality”, *Theology Matters*, (May/June 1995), ss. 1-12.

²¹ Sanhedrin 54a ve 54b. Bkz. Yasdımın, “Yahudi Dininde Ailenin Yeri”, ss. 258-259.

²² Bkz. Greenberg, *Wrestling With God & Men*, ss. 147-159; Lamm, “Homosexuality in Judaism”, c. II, s. 1054; David M. Feldman, “Homosexuality and Jewish Law,” *Judaism*, 32/4 (1983), s. 428.

lezbiyen ilişkilere dair bir ifadenin bulunmaması kadınların konu dışı tutulduğu anlamına gelmez. Nitekim Levililer 18. bölümün sonunda hayvanlarla cinsel ilişki kurulmasına (zoofili) ilişkin yasaklamanın geçtiği ifadede erkeklerin yanında kadınlar da açıkça zikredilmektedir.²³ Kadınların homoseksüellik yaşı kapsama dahil edilmesi, Levililer 18:3'te yer alan "Mısır'da bir süre yaşadınız; onların törelerine göre yaşamayacaksınız. Sizleri Kenan ülkesine götürüyorum; onlar gibi de yaşamayacaksınız. Onların kurallarına uymayacaksınız" şeklindeki pasaja dayandırılmaktadır. Bu pasajdan hareketle onların işleri neydi? diye sorulduğunda onlar, bir erkeğin bir erkekle bir kadının da diğer bir kadınla birlikte olmasına izin verirlerdi şeklinde bir cevap ortaya konulmuştur.²⁴ Dolayısıyla kadınlara yönelik yasaklama Mısır ve Kenan halklarının uygulamalarından sakındırmaya dönük bir girişimin sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Buna göre her ne kadar erkekler arasındaki sapkın ilişkiyi yasaklayan hükümler kadınlar için de uygulanabilirse de gerek kadınlar arasındaki ilişkilerde gerçek bir cinsel birleşme olmayışı ve gerekse son derece önemli olan soyun devamını sağlayan erkek sperminin israfından bahsedilememesi gibi nedenlerle lezbiyenlik, erkeklerin birbirleriyle giriştikleri ilişkiden farklı değerlendirilmektedir. Zikredilen bu sebeplerle iki ilişki arasındaki farklılığı ortaya koymaya çalışan yorumcular, kadınlar arası homoseksüelliğin nispeten küçük bir suç olduğunu ifade ederek lezbiyenliğe karşı daha yumuşak bir tavır takınmışlardır. Musa bin Meymun, lezbiyenliğin cezasının ne kutsal kitap ne de rabbanî metinlerde olduğunu belirtmekle birlikte lezbiyenliği ahlaksızlık ve Tanrı'ya isyan olarak değerlendirmiş ve eylemlerinden dolayı isyankarların cezalandırılmaları gerektiğini öne sürmüştür. Bu yasaklamaya ilişkin herhangi bir negatif emir bulunmadığı için cezalandırma işini mahkemeye bırakan Musa bin Meymun, bu tür

²³ Yorumlar için bkz. Greenberg, *Wrestling With God & Men*, ss. 86-95.

²⁴ Sıfıra 9:8. Levililer 18. bölüm genel olarak ensest konusuna ilişkindir. Bölümün başında İsrailoğullarını Kenanlıların ve Mısırlıların uygulamalarından sakındırmaya dair bir yasaklamadan sonra mutlak bir emri ifade eden yapmacaksın (do not) emir kipiyle yaklaşılması istenen yakın akrabalar sıralanmaktadır. Levililer 18:22'de ise erkekler arasındaki cinsel ilişkiye ait bir yasaklama söz konusudur. Kenanlılar ve Mısırlılar'da ensest ve homoseksüel ilişkilerin yaygınlığından hareketle 18:22 ve 18:3'teki yasaklama lezbiyen ilişkileri de içine alacak şekilde genişletilmiştir. Bkz. Rebecca Alpert, "Lesbianism in the Jewish Tradition", *Encyclopedia of Love in World Religions*, ed. Yudit Kornberg Greenberg, Colorado: ABC-CLIO Inc., 2008, s. 364.

ilişkilerde bulunanlar için mahkemenin kırbaçlama cezası uygulayabileceğini belirtmiştir.²⁵

Erkekler arasındaki cinsel ilişkilere yönelik katı tutumun aksine lezbiyenliğe daha yumuşak davranan Tora'daki ve Rabbanî gelenekteki metinleri kritiğe tabi tutan Rebecca Alpert, lezbiyenlik ve Yahudi geleneğini konu ettiği makalesinde lezbiyenliği çağdaş dönemde Yahudiliğe yönelik önemli bir meydan okuma olarak değerlendirmektedir.²⁶ Bu meydan okumaya dönük olarak modern dönemde farklı cevap ve yaklaşımların ortaya konulduğu görülmektedir. İlk yaklaşım, Levililerdeki metinden hareketle meseleyi çözmeye çalışmak olmuştur. Ancak bu yaklaşım, Kenanlılara ve Mısırlılara yöneltilen eleştirilerin bugün konuyla ilgisi olmadığı gerekçesiyle Alpert gibi isimler tarafından eleştirilmiştir. İkinci yaklaşım, geleneksel kaynakların dışına çıkarak ayrı bir kadın geleneği inşa etmeyi önermiştir ki bu yaklaşım da yoğun bir şekilde tenkit edilmiştir. Üçüncü bir yaklaşım ise çeşitli kavramlara yönelik geleneksel anlayışların yeniden değerlendirilmesini önermiştir. Bu meydan okumanın ortaya konuluş gerekçesi geleneğin içinde kabul edilen şey ile dışında kalan arasındaki sınırların devamlı değişmesidir. Bu noktadan hareketle bu görüş sahipleri evliliğe dair geleneksel düşüncelerin sınırlarını sorgulamaya başlamışlardır.²⁷ Bu tartışmalar bir yana burada hatırlatılması gereken nokta, Yahudilik içindeki feminist hareketlerin homoseksüellik konusunda erkeğe göre kadına daha ılımlı yaklaşan bakış açısının önemine vurgu yapmalarıdır. Çünkü onlara göre bu tür yaklaşımlar, gelenek içerisinde var olan kadın düş-

---

²⁵ Bkz. Alpert, "Lesbianism in the Jewish Tradition", s. 364; Bonnie J. Morris, "Challenge, Criticism and Compassion: Modern Jewish Responses to Jewish Homosexuals", *Jewish Social Studies*, 49/3-4 (1987), ss. 284-285.

²⁶ Rebecca Alpert, "Challenging Male/Female Complementarity: Jewish Lesbianism and Jewish Tradition", *People of the Body: Jews and Judaism from an Embodied Perspective*, ed. Howard Eilberg-Schwartz, New York: Suny Press, 1992, s. 363.; Rebacca T. Alpert, "In God's Image: Coming to Terms with Leviticus", *Voices of the Religious Left*, ed. Rebacca T. Alpert, Philadelphia: Temple University Press, 2000, ss. 215-222.

²⁷ Reena Zeidman, "Marginal Discourse: Lesbianism in Jewish Law", *Women in Judaism: A Multidisciplinary Journal*, 1/1 (1997), <http://www.utoronto.ca/wjudaism/journal/vol1n1/v1n1zeid.htm> (25.12.2013).

manlığına dair algılamaların üstesinden gelme noktasında önemli bir vasıta olarak hizmet edecektir.²⁸

Homoseksüellik bağlamında değinilmesi gereken bir diğer nokta da “*transvestizm*”dir. Transvestizm, erkeğin kadına özgü kıyafetler giymekten veya kadınlar gibi makyaj yapmaktan haz almasıyla tanımlanan psikoseksüel bir rahatsızlıktır.²⁹ Tesniye 22:5’te transvestizm de yasaklanmıştır. İlgili metinde erkeğin kadın elbisesi, kadının da erkek elbisesi giymesi Tanrıya karşı işlenen iğrenç bir eylem olarak değerlendirilmektedir.

III- Modern Yahudi Mezheplerinde Eşcinselliğe Yaklaşımlar

Hızla yayılmaya başlayan cinsel özgürlük algısının etkisiyle 1970’lerden sonra homoseksüellik olgusunun Yahudi toplumunda da sıklıkla tartışılmaya başlandığını ve hem Yahudi mezhepleri hem de aynı mezhep içindeki Yahudiler, Yahudi din adamları ve Yahudi düşünürler arasında derin kırılmaların yaşandığını ve farklı yaklaşımların ortaya konulduğunu söylemek mümkündür. Hershel J. Matt yaşanan değişimi şu sözleriyle özlü olarak ortaya koymaktadır:

Sadece bizim neslimizde homoseksüel eylem, sadece bireysel tercihe dayalı bir eylem ya da eylemler serisi olarak kabul edilmenin ötesinde çoğu zaman derin ruhsal bir durum ve kişiliğin en derin seviyelerine sokulan temel fiziksel bir eğilim olarak yansıtılmıştır. Aynı şekilde homoseksüellik konusunda çağdaş uzmanlar arasında oldukça derin ve çeşitli yaklaşımlar mevcuttur. Bir konu üzerinde *neredeyse ittifak edildiği* söylenebilir: O da şudur ki; *çok*

²⁸ Sara E. Karesh & Mitchell M. Hurvitz, “Lesbianism”, *Encyclopedia of Judaism*, eds., Sara E. Karesh & Mitchell M. Hurvitz, New York: Facts on File, 2006, s. 290.

²⁹ Dave King, “Gender Blinding: Medical Perspectives and Technology”, *Blending Genders: Social Aspects of Cross-dressing and Sex Changing*, eds.: Richard Ekins & Dave King, London: Routledge, 1996, s. 86.

*sayıda homoseksüel için heteroseksüel birine dönüşme olasılığı neredeyse hiç yoktur.*³⁰

Homoseksüellik konusunda farklı görüşlerin ortaya çıkması ve tartışmaların temelinde yatan iki boyuta işaret etmek gerekir; Birincisi, Yahudi dini hukuku *halahanın* değişip değişmemesi meselesidir. Şayet *halaha* değişmezse o halde homoseksüellik konusunda Tora'daki yasaklama doğrultusunda geleneksel kabulün sürdürülmesi gerekir. Buna karşın şayet *halahanın* değişmesi mümkünse o zaman modernist Yahudilerin inandığı üzere, yeni bilgi ve şartlara göre bazen yeni cevapların üretilmesi zorunluluk arz eder.³¹ Bu doğrultuda homoseksüelliğe dair yasaklamanın anlamı üzerine ileri sürülen görüşler, konu hakkında farklı yaklaşımların ortaya çıkmasına sebebiyet vermiştir. İkincisi, hencins çiftlerin evliliklerine bakış meselesidir. Bilindiği üzere ABD'de eşcinsellerin evlilikleri yıllardır tartışılan bir mesele olup tartışmalara yakın dönemden itibaren Amerika'daki Yahudi grupları da dâhil olmaya başlamışlardır. Yaşanan tartışmalar bağlamında Yahudi gruplarının karşısına meselenin hukuki boyutuna ilişkin cevaplanmayı bekleyen iki soru çıkmaktadır: 1) ABD'nin çeşitli eyaletlerinde yasal olarak izin verilen eşcinsel evlilikler, evli çiftlere heteroseksüel evli çiftlerin sahip olduğu aynı yasal hakları sağlamakta mıdır? 2) Hahamlar eşcinsellerin evlilik törenlerini icra etmeli mi? Eğer edecekse bu törenler, *kiduşin* (kutsal birliktelikler) olarak değerlendirilebilir mi?³²

1) Ortodoks Yahudilik ve Homoseksüellik

Tora'da ortaya konulan ve Rabbiler tarafından yorumlanan yasalara ve uygulamalara bağlı Ortodoks Yahudiler, homoseksüel eylemleri günah olarak değerlendirmeye devam etmekle birlikte, kınanan genellikle bu tür eylemlere

³⁰ Hershel J. Matt, "Sin, Crime, Sickness or Alternative Life Style?: A Jewish Approach to Homosexuality", *Judaism*, XXVII (Winter 1978), s. 17.

Not: Bu makalenin başlığı, çalışmamızın başlığı için bize ilham kaynağı olmuştur.

³¹ Sands, "Homosexuality, Religion, and the Law: Judaism", s. 5.

³² Bkz. Rabbi Amber Powers, "Judaism and Same-sex Marriage", www.myjewishlearning.com/life/Sex_and_Sexuality/Homosexuality/Same_Sex_Marriage.shtml (10.11.2013).

yönelen insanlar değil, eylemin bizatihi kendisidir.³³ Homoseksüelliğin yasa-
laştırılması doğrultusundaki modern eğilimlere karşı çıkan Ortodoks Yahudi
anlayışa göre homoseksüelliğe yönelik yasaklama hem Yahudi hem de Yahudi
olmayanları kapsar. Çünkü cinsel ahlak, Nuh'un soyundan gelen herkesi yani
tüm insan ırkını ilgilendiren Nuhî prensiplerden biri olarak kabul edilir.³⁴ Bu
noktadan hareketle Rabbi Moshe Feinstein gibi bazı isimler homoseksüel yöne-
limin Tanrı'ya karşı asi olma ve kurallara karşı gelme arzusuyla motive edildi-
ğini ileri sürmüştür.³⁵ Bu genel algıyla birlikte öne çıkan bazı Ortodoks Yahudi
din adamlarının, homoseksüel arzuların frenlenememesi nedeniyle homoseksü-
ellerin cezalandırılmaması ya da toplumdaki dışlanmaması gerektiği şeklindeki
söylemleri neticesinde Ortodoks geleneği içinde homoseksüelliğe bakışın bir
dereceye kadar hafifletildiğini söylemek mümkündür. Bu isimlerden biri olan
Yeshayahu Leibowitz (1903-1994), *halahayı* değiştiremeyeceğini ve yasa
açısından homoseksüelliği kabul edilebilir kılamayacağını, bununla birlikte
homoseksüellerin Yahudi cemaatin üyeleri olduklarını ve bu nedenle bazı ku-
rallara uymasalar da yasanın emirlerini yerine getirmeye çalışmaları gerektiğini
belirtmiştir. Leibowitz bu görüşünü XIX. yüzyıl Hasidi düşünürlerinden biri
olan Rabbi Zadok HaCohen (1823-1900)'e dayandırır. HaCohen, homoseksüel
eylemleri tecavüze uğramayla benzer yorumlayarak bu tür eylemlere dâhil
edilen kimseleri temizlemek adına onların, bu fiillerinden sorumlu tutulamaya-
cağını savunmuştur.³⁶

1970-1990'lı yıllar arasında Ortodoks cemaati içinde gayri resmi biçimde
“bir şey sorma, bir şey söyleme” politikasına dayalı olarak gey üyelere karşı daha
uzlaşmacı bir tavır sergilendiği söylenebilir. Gey Yahudiler de dikkatli davran-
mak ve kışkırtıcı eylem ve söylemlerden kaçınmak suretiyle cinsel kimliklerini
muhafaza ederek hayatlarını devam ettirmeye çalışmışlardır. Bu süreçte daha

³³ Bkz. Michael Gold, “Gay and Jewish”, *Does God Belong in the Bedroom?*, Jewish Publication Society, 1992, s. 138.

³⁴ Bkz. Karesh & Hurvitz, “Homosexuality”, s. 219.

³⁵ Greenberg, *Wrestling With God & Men*, s. 37.

³⁶ Bkz. Yaakov Ariel, “GLBTQ. Gay, Lesbian, Bisexual, Transgendered, and Questioning: Judaism”, *Homosexuality and Religion: An Encyclopedia*, ed. Jeffrey S. Siker, London: Greenwood Press, 2007, s. 139, 141.

önce Yahudi inancının gereklerine göre bir yaşam sürmeyen ama daha sonra bu algılamalarından vazgeçerek Yahudi toplumunun bir parçası olarak cemaate bağlılığını sürdürmek isteyen gey Yahudilerin bir kısmı evlenmemeyi tercih ederken diğer bir bölümü ise geleneğe uyma noktasında bir baskı hissederek aileler kurma yoluna gitmişlerdir. Bu tavır, yani gey Yahudilerin karşıt cinslerle evlenmeye başlamaları ve çocuk dünyaya getirmeleri hem kendileri hem de aile kurumuna ve neslin devamına önem veren Yahudi toplumu için temel problemlerden birini teşkil etmiştir.³⁷ Yahudi doğum oranlarının düşmesi, asimilasyonun artması ve karışık evlilikler gibi Amerika'daki Yahudi demografisini etkileyen hususlara bir de homoseksüellerin sayısının artışı eklemek istemeyen çok sayıda Yahudi önder, homoseksüelliğe izin veren anlayış ve yaklaşımları şiddetle eleştirmiştir.³⁸ Gey olduğunu açıkça beyan eden ilk Ortodoks haham olan Rabbi Steven Greenberg'e göre ise gey olmak Yahudi çocuklar dünyaya getirme ya da yetiştirme imkânını ortadan kaldırmaz, sadece seçenekleri daha karmaşık hale getirir; homoseksüel erkekler kendileriyle evlenmeyi kabul edebilecek heteroseksüel kadınlarla evlenerek çocuk sahibi olabilirler.³⁹

*Nefesh (The International Network of Orthodox Mental Health Professionals)*⁴⁰ ve *Jonah (Jews Offering New Alternatives to Homosexuality)*⁴¹ gibi birçok oluşum ve Magnus Hirschfeld, Rabbi Norman Lamm ve Rabbi Barry Freundel gibi birçok isim homoseksüelleri heteroseksüellere dönüştürmeye dönük olarak "dönüşüm terapisi" (conversion therapy) uygulanmasını savunmuşlardır. Çoğu psikoterapist bu tür çabaların çok fazla sonuç vermeyeceği kanaatindeyken, onlar bu tarz terapileri gey Ortodoks Yahudilerin probleminin ideal çözüm yolu olarak görmüşlerdir. Örneğin Freundel, "*Homoseksüellik ve Yahudilik*" başlıklı makale-

³⁷ Ariel, "GLBTQ: Judaism", s. 141.

³⁸ Morris, "Challenge, Criticism and Compassion", s. 289.

³⁹ Steven Greenberg, "Gayness and God: Wrestling of an Orthodox Rabbi", *Tikkun*, 8/5 (September-October 1993), ss. 56-57.

Not: Greenberg, bu makaleyi Rabbi Yaakov Levado takma adıyla kaleme almıştır. Nitekim bundan dolayı kaynaklarda bu çalışmaya atıf yapılırken bazen orijinal, bazen de takma isme gönderme yapıldığını görmek mümkündür. Biz bu çalışmada makaleyi orijinal yazar ismiyle kullanma yoluna gittik.

⁴⁰ <http://www.nefesh.org/> (25.12.2013).

⁴¹ <http://www.jonahweb.org/> (25.12.2013).

sinin sonunda homoseksüellere yaklaşım konusunda Yahudi toplumu için bir takım ilkeler ortaya koymaktadır. Bu ilkelerin başında homoseksüellerin heteroseksüellere dönüştürülmesine yardım edecek daha yapıcı bir çevrenin oluşturulması ve bu süreç esnasında homoseksüellerin toplumdan dışlanmayarak Tora cemaati içerisinde değerlendirilmesi gelmektedir.⁴² Ira Eisenstein yabancı ve düşmanca davranılan bir çevrede homoseksüel olmanın anti-semitik bir toplumda Yahudi olmayla benzer bir durum olduğuna vurgu yaparak Freundel'le aynı noktaya dikkat çekmiştir.⁴³ Norman Lamm ise, Dr. Judd Marmor ve Dr. Roll May gibi bazı isimlerin görüşlerinden hareketle homoseksüelleri; 1) gerçek/samimi homoseksüeller 2) geçici homoseksüeller, 3) heteroseksüel ilişki tercih etmelerine rağmen bunu gerçekleştiremedikleri için kendi cinsine yönelen durumsal homoseksüeller, 4) homoseksüelliği kullanan faydacı homoseksüeller, 5) durumlarını bir ideolojiye dönüştüren homoseksüeller, 6) bütün cinsel yönelimleri tecrübe eden meraklı homoseksüeller şeklinde altı kategoriye ayırarak homoseksüellerin hepsinin aynı görülemeyeceğini ve tedavi sürecinin sadece hasta olarak kabul edilebilecekler için öngörüldüğünü ifade eder.⁴⁴ Yine terapiyi çözüm yolu olarak gören Habad Lubaviç Hasidilerinin yakın dönemdeki liderleri de cemaat üyelerine eşcinsellere şefkat göstermelerini tavsiye etmiş ve bu problemten muzdarip olan bu insanların eğitilmeleri gerektiğini dile getirmiştir. Çünkü onlara göre her insan değişme kapasitesine sahiptir, onlara da bu fırsat verilmelidir. *Homoseksüelliği Araştırma ve Tedavi Ulusal Birliği* (The National Association for Research and Treatment of Homosexuality)'nin verileri terapiler sonucunda her 10 homoseksüelden 3'nün başarılı bir şekilde dönüşüm yaşadığını ortaya koymaktadır.⁴⁵ Ancak ortaya çıkardığı negatif çağrışımlar ve sonuçlar nedeniyle homoseksüellerin "hastalık" sözcüğüne sıcak bakmadıkları ve tepki gösterdikleri bilinmektedir.⁴⁶ Nitekim 1973 yılında Ame-

⁴² Barry Freundel, "Homosexuality and Judaism", *Journal of Halacha and Contemporary Society*, XI (1986), s. 87.

⁴³ Ira Eisenstein, "Discrimination is Wrong", *Judaism*, 32 (1983), s. 415.

⁴⁴ Lamm, "Homosexuality in Judaism", c. II, ss. 1060-1061.

⁴⁵ Bkz. Naomi Grossman, "The Gay Orthodox Underground", *Moment* (April 2001), www.keshetonline.org/wp-content/uploads/2012/02/The-Gay-Orthodox-Underground.pdf (25.12.2013).

⁴⁶ Matt, "Sin, Crime, Sickness or Alternative Life Style?", s. 19.

rikan Psikiyatri Derneği (American Psychiatric Association), 1990 yılında da *Dünya Sağlık Örgütü* (World Health Organization) homoseksüelliği mental/ruhsal hastalıklar listesinden çıkarmıştır. *Amerikan Psikiyatri Derneği*'nin çoğu üyesi de homoseksüelliğin değiştirilemez bir eğilim olduğu, muhtemelen genetik olarak tayin edildiği ve homoseksüel birini hetoreseksüel yapmaya dönük çabaların aslında kişiye zarar verebileceği kanaatindedir. Kaldı ki özellikle gey Ortodoksların çoğu da böyle terapi uygulamalarına başvurmayı gereksiz olarak değerlendirmekte, bunun yerine cemaatlerinin kendilerine tolerans göstermelerini ve cinsel yönelimlerini kabul etmelerini istemektedir. Yine onlar, Ortodoks geleneği ile homoseksüellik arasındaki uyumsuzluğun üstesinden gelme noktasında çağdaş Ortodoks din adamlarının Tora'daki yasağı çağdaş kültürel gelişmeler ışığında yeniden yorumlayabileceğini düşünmektedir.⁴⁷ Ortodoks haham Steven Greenberg bu yapılmadığı sürece Levililer'deki ifadelerin karanlık kalmaya devam edeceğini ve çözülemeyeceğini, daha kötüsü ise homoseksüellere yönelik sürdürülen kör nefret için bahane olarak kullanılmaya devam edeceğini ileri sürmüştür.⁴⁸ Ortodoks cemaatinde insanlara yasanın değişmeyeceğinin öğretilendiğini, hâlbuki Talmud ve Yahudi tarihi üzerine çalışanların bildiği üzere genel ilkeler sabit kalmakla birlikte kuralların çoğu zaman değiştiğine vurgu yapan Greenberg gibi Ortodoks gey düşünürler, bu noktadan hareketle Ortodoks eşcinsel yaşam tarzına *halahaya* dayalı bir temel oluşturmaya kalkışmışlardır.⁴⁹

Çalışmamızın sınırlarının dışına çıkmadan burada kısa bir parantez açarak homoseksüellik konusunda benimsediği yaklaşımla Ortodoks cemaati için-

⁴⁷ Ariel, "GLBTQ: Judaism", ss. 141-142.

Rabbi H. J. Matt gibi bazı isimler de homoseksüelliğin bir tercih meselesi olmadığına inanmaktadır. Onlar bu görüşlerini homoseksüellerin nadiren hetoreseksüellere dönüştüğü olgusuna dayandırmakta ve bu bağlamda psikoanalitik metotlara başvurulması gerektiğini savunmaktadırlar. Homoseksüelliğe yönelik biyolojik ve psikoanalitik yaklaşımlar için bkz. Bkz. Nathaniel S. Lehrman, "Homosexuality and Judaism: Are They Compatible?", *Judaism*, 32/4, ss. 394-398.

⁴⁸ Steven Greenberg, "Trembling Before God on Yom Kippur", *CLAL Community and Society Archive*, <http://www.clal.org/csa59.html> (25.12.2013).

⁴⁹ Greenberg, *Wrestling With God & Men*, s. 16; Ariel, "GLBTQ: Judaism", s. 144.

Greenberg, Levililer ya da diğer metinlerin göz ardı edilmesi ya da inkâr edilmesini önermemektedir. Kaldı ki Levililer'deki metni homoseksüelliğe izin veriyormuş gibi yorumlamaya dair çabaların da hiçbir makul açıklamasının olmadığını açıkça dile getirmektedir. Bkz. Greenberg, "Gayness and God", ss. 56-57.

de ayrı bir yeri olan Greenberg ile ilgili birkaç noktaya temas etmek istiyoruz. 20 yıl gibi uzunca bir süre gey olduğu gerçeğini kabullenmek istemediğini ve inkâr ettiğini belirten ve arzuladığı yaşam tarzını, evlenerek bir aile oluşturma ve çocuk sahibi olma şeklinde dile getiren Greenberg, bu gerçeği kabullendikten sonra hayatında çok şeyin değiştiğini ama bununla birlikte çok şeyin de aynı kaldığını belirtir. Hala bir din adamı olduğunu ve Tanrı'ya, Tora'ya ve İsrail halkına gönülden bağlılığını sürdürdüğünü söyleyen Greenberg, dini yaşantısının daima Tanrı'ya hizmet etme arzusuyla yönlendirildiğini ifade etmektedir. Gey oluşunu Yahudi kimliğine benzeten Greenberg, bu kimliğinin benliğinin ayrılmaz bir parçası olduğunu, onu kendisinin seçmediğini fakat kendisinin olduğunu ve ondan kurtulmaya çalışmanın kendi kendini baltalamak olacağını savunmaktadır.⁵⁰ Amerika'da yayınlanan *The Forward* ile İsrail'de yayınlanan *Ma'ariv*, *The New York Times* isimli gazetelerde yayınlanan röportajıyla cinsel eğilimini açıkça beyan ettikten sonra Greenberg, Yahudi çevrelerinden olumlu ve olumsuz tepkilerle karşılaşmıştır. Bazıları onun bu çıkışını Ortodoks Yahudi mezhebinin çok geçmeden din ile homoseksüellik arasındaki çatışmalara cevap vermek zorunda kalacağını bir işareti olarak görmüşlerdir. Rabbi Moshe Tendler gibi bazı Ortodoks hahamlar ise ortaya koydukları ifadelerle Greenberg'in açıklamalarıyla şok olduklarını gizleyememişlerdir. Ortodoks bir haham olma ile gey olmanın birbiriyle açık bir şekilde çelişen durumlar olduğunu belirten Tendler, Greenberg'in açıklamasının aslında "Ben Ortodoks bir hahamım ve Yom Kippur'da jambonlu sandviç yerim" gibi bir beyanat dile getirmesiyle aynı olduğunu savunmuştur.⁵¹ *The Forward* dergisi tarafından Tendler'in yorumu kendisine sorulan Greenberg, *halahanın* normlarına bağlılığın Ortodoksluğun tanımı için merkezi önem arz ettiğini hatırlatarak yapılan karşılaştırmanın anlamsız ve saçma olduğunu açıklamıştır.⁵²

⁵⁰ Greenberg, "Gayness and God", s. 54, 57.

⁵¹ Aaron Klein, "RIETS Musmach Announces His Homosexuality", *Yeshiva University Commentator*, 64/1, <http://commie.droryikra.com/v64i1/news/gayrabbi.shtml> (25.12.2013).

⁵² Greenberg, *Wrestling With God & Men*, ss. 12-13.

Gey olduğunu itiraf eden ilk Ortodoks haham olan Greenberg, Kasım 2011'de yaklaşık 200 davetlinin huzurunda Yoni Bock ve Ron Kaplan isimli iki Ortodoks erkeği evlendirmek suretiyle bilinen ilk Ortodoks eşcinsel evliliği de onaylayarak Ortodoks Yahudi geleneğinde bir ilke daha imza atmıştır.⁵³

Ortodoks cemaatinin bir parçası olmayı arzulayan gey Yahudilere anlayış ve tolerans gösteren çok az sinagog mevcuttur. Bundan dolayı bazı gey Yahudiler, Ortodoks ibadetlerine katılmalarına karşın cemaatleri içinde cinsel kimliklerini gizlemeye devam etmektedir. Greenberg'e göre cemaatin şimdilik kabullenmesi imkânsız olsa bile hahamların gey olduklarını gizlemeyen Yahudilere hoşgörüyle yaklaşması büyük önem taşımaktadır. Çünkü aksi bir tutum, yani kürsülerden homoseksüellik konusunda yapılacak negatif vaazlar ve saldırılar, karşılaştıkları zorluklara rağmen cemaatlerinden kopmayarak sinagoglara gelen gey Yahudiler için çok acı ve üzücü olacak ve onların, cemaatlerinden uzaklaşmalarına yol açabilecektir.⁵⁴

Homoseksüel Ortodoks Yahudilerin tam bir sayısını ortaya koymak mümkün gözükmemekle birlikte sayılarının her geçen gün arttığı ileri sürülmektedir. Örneğin New York'ta yaşayan ve eşcinsellerin hakları için mücadele eden bir aktivist olan Shlomo Ashkinzay son birkaç yıl içinde 200'ün üzerinde Ortodoks gey Yahudi ile görüştüğünü ifade ederken, *Trembling before G-d* filmi nin yapımcısı ve yönetmeni Sandi DuBowski bu film için yüzlerce gey Yahudi ile röportaj yaptığını dile getirmiştir.⁵⁵

XXI. yüzyılın ilk yıllarından itibaren Ortodoks homoseksüellerin cinsel kimlik mücadelelerini ve tecrübelerini kitle iletişim araçları vasıtasıyla açıkça ifade etmeye başladıkları ve kendi gruplarını ve destek ağlarını oluşturmaya başladıkları görülmektedir. Ortodoks lezbiyenleri desteklemek üzere tesis edilen *OrthoDykes*⁵⁶, *Yeshiva Üniversitesi Gey ve Lezbiyen Birliği* (Gay & Lesbian Yes-

⁵³ Roe Ruttenberg, "Orthodox Rabbi Marries Gay Couple in Historic Wedding in DC", <http://archive.is/NiN1> (25.12.2013).

⁵⁴ Greenberg, "Gayness and God", s. 59; Greenberg, *Wrestling With God & Men*, ss. 4-26.

⁵⁵ Grossman, "The Gay Orthodox Underground", ay.

⁵⁶ <http://www.orthodykes.org/> (25.12.2013).

hiva Day School Alumni Association, GLYDSA)⁵⁷ ve liberal, seküler ve Ortodoks gey, lezbiyen, biseksüel ve transeksüel Yahudilerin oluşturduğu bir merkez olan *Açık Ev* (Jerusalem Open House)⁵⁸ bu gruplardan bir kaçıdır. Her yıl Yahudi eşcinseller, dini liderlerinin tehditlerine rağmen "Açık Ev" tarafından Kudüs'te organize edilen yürüyüşler gerçekleştirmektedirler. 2008 yılında yapılan yürüyüşün yasaklanması için aşırı sağcı, tanınmış iki isim olan Itamar Ben Gvir ile Baruch Marzel tarafından yüksek mahkemeye yapılan başvuru yürüyüşçülerin lehine sonuçlanmıştır. Her yıl Kudüs'ün Yahudi, Müslüman ve Hıristiyan dini cemaat liderleri, yürüyüşün kutsal kente yakışmadığı gerekçesiyle itirazda bulunmaktadır. Bu yürüyüşlere karşı çeşitli protesto gösterileri de düzenlenmekle birlikte kimi aşırı dindar Yahudi gruplar, son dönemlerde eşcinsellerin propagandasına yaradığı gerekçesiyle yürüyüşü protesto etmekten kaçınma kararı almıştır.⁵⁹

Homoseksüel özellikle de gey Yahudiler, cinsel ve dini kimliklerini kabul ettirme sürecinde bazen saldırılara varan önemli tepki ve tenkitlerle yüz yüze gelmişlerdir ve gelmeye de devam etmektedirler.⁶⁰ *Trembling before G-d* (2001) ve *Hineini* (2005) belgesel filmleri, Ortodoks Yahudi mezhebinin homoseksüelliğe bakışı ile Ortodoks homoseksüeller arasındaki ikilemi ve çatışmayı açık bir şekilde yansıtmaları açısından zikredilmeye değerdir. Nitekim Ortodoks cemaati liderlerinin, 7 gey Yahudi'nin öyküsünün ve mücadelesinin anlatıldığı *Trembling Before G-d* filmi cemaat üyelerine izleterek film ve mesajı üzerine tartışmalar organize ettikleri ve filme yoğun tepki gösterdikleri bilinmektedir.⁶¹ Örneğin *The Agudath Israel* oluşumunun sözcüsü Rabbi Avi Shafran, cemaatinin cevabı mahiyetinde 2002 yılında kaleme aldığı yazısının başlığını,

⁵⁷ <http://www.orthogays.org/> (25.12.2013).

⁵⁸ <http://joh.org.il/index.php/english> (25.12.2013).

⁵⁹ Dave Hochstein, "Homosexuality in Judaism", *Encyclopedia of Love in World Religions*, ed. Yudit Kornberg Greenberg, Colorado: ABC-CLIO Inc., 2008, s. 310.

Eşcinsellerin Kudüs'teki yürüyüş organizasyonları ve karşıt protesto gösterileri ile ilgili son yıllarda basına yansıyan bazı haberler için bkz. <http://www.voanews.com/turkish/news/a-17-11-10-2006-88030282.html>; www.haberturk.com/dunya/haber/82543-escinseller-kuduste-yurudu (25.12.2013).

⁶⁰ Ariel, "GLBTQ: Judaism", ss. 139-140.

⁶¹ Ariel, "GLBTQ: Judaism", s. 143.

filmin ismine başkaldırı mahiyetinde “*Tanrının Önünde İkiyüzlülük Yapmak*” (“Dissembling Before G-d” - The Agudath Israel Reponse) şeklinde koymuş ve homoseksüelliği desteklediği gerekçesiyle filme saldırmıştır.⁶²

2) Reformist Yahudilik ve Homoseksüellik

Dini yükümlülüklerde kadınlar ve erkeklerin mutlak eşitliği, ibadetlerde kadınlarla erkeklerin bir arada oturabileceği ve kadınların da haham olabileceği gibi Yahudilik için devrim sayılabilecek görüşler ortaya koyan Reformist Yahudilik’de homoseksüellik, sadece ahlaki yargıya bağlı bir yaşam stili tercihi değil, biyolojik bir eğilim olarak da göz önünde bulundurulmaktadır. Bundan hareketle reformist haham ve yazarlar geleneksel yasakların her iki tarafın rızasına dayalı olmayan, bir erkeğin diğerine yönelik cinsel eğilimini kapsadığını ileri sürmüşlerdir.⁶³ Nitekim 1973’lerden itibaren Reformist hahamlar her iki tarafın rızası halinde yetişkinler arasındaki homoseksüel eylemleri suç olmaktan çıkaran ve insan olarak onlara dönük her türlü ayrımcılığı yasaklayan bir karara imza atmışlardır. 1986 yılında henüz öğrenci iken Margaret Wenig ve Margaret Holub isimli iki kadın haham, Reform Yahudiliği ve Yahudi yaşamı hakkındaki sorulara çözümler sağlayan *Amerikalı Hahamlar Merkezi Meclisi* (CCAR, Central Conference of American Rabbis)’ne başvurarak cinsel kimliğini açıkça ifade eden gey ve lezbiyenlerin haham olarak atanabilmelerinin yolunun açılmasını talep etmiştir. CCAR, 1996’da hükümetlerin gey ve lezbiyen evliliklerini yasaklamaya dönük adımlarına karşı çıkarak eşcinsellerin sivil evlilikleri onaylanmaya başlamıştır. Buna gerekçe olarak da bu tür bir onaylamanın hahamların, eşcinsellerin evlilik törenlerini gerçekleştirmesinden farklı bir durum olduğu üzerinde durulmuştur.⁶⁴ Aynı yıl Havaii Bölge Mahkemesi’nin eşcinsel evlilikleri kabul ettiğine dair kararına yaptığı bir yorumda *Reform Yahudiliği Dini Ey-*

⁶² Avi Shafran, “Dissembling Before G-d -The Agudath Israel Reponse-”, http://www.jewishjournal.com/arts/article/dissembling_before_gd_20020222 (25.12.2013).

⁶³ Bkz. Karesh & Hurvitz, “Homosexuality”, s. 219.

⁶⁴ Denise L. Eger, “Embracing Lesbians and Gay Men: A Reform Jewish Innovation”, *Contemporary Debates in American Reform Judaism*, ed. Dana Evan Kaplan, New York: Routledge, 2001, ss. 182-184.

lem Merkezi (Religious Action Center of Reform Judaism) başkan yardımcısı şu ifadelere yer vermiştir:

Aşk/sevgi, Tanrı'nın bizi davet ettiği şeydir; iki insanı bir sevgide ve içten bağlılık kararıyla birbirine bağlayan aşk, Tanrı'nın bütün çocukları için ulaşılabilir bir şeydir. Heteroseksüel çiftler gibi gay ve lezbiyen çiftler de devamlılık arz eden böyle ilişkiler oluşturmak için yasal hakka sahip olmalıdır.⁶⁵

Gey ve lezbiyenlerin sivil evliliklerine destek veren Reformist hahamlar, gey ve lezbiyen Yahudilerin evlenmelerine izin konusunda ise ihtilaf yaşamıştır. CCAR Komitesi 1997 yılında yaptığı toplantıda çoğunluğun oyuyla homoseksüel ilişkilerin Yahudi *kiduşin* algılamasına uymadığı, *kiduşinden* başka Yahudi evliliğinin olamayacağına ve dolayısıyla da hahamların eşcinsel Yahudilerin evliliklerini onaylayamayacağına karar vermiştir. Bununla birlikte komitede azınlık olarak kalan hahamlar, bir reformist hahamın aynı cinsiyete sahip iki Yahudi'nin evlilik törenini icra edebileceği kanaatlerini sürdürmüştür.⁶⁶

Reformist Yahudilik, son yıllarda ABD'de eşcinsellerin kurdukları gey örgütlerin varlığını tanıma ve destekleme eğilimi göstermenin ötesine geçerek yürütülen anti-gey kampanyalara karşı 1998 yılında Reform Yahudiliği Dini Eylem Merkezi Cemaat İlişkileri direktörü Rabbi Mark Israel tarafından cevap mahiyetinde bir de bildirge yayınlamıştır:

Bugün burada Reform Yahudi Hareketi adına kadın, erkek, gey, lezbiyen ya da biseksüel bütün insanların Tanrı'nın suretinde yaratıldığı ve kadın, erkek, gey, lezbiyen ya da biseksüel bütün insanların Tanrının sevgisini elde etme noktasında eşit oldukları inancımızı tasdik etmek için bulunuyorum. Tanrı adına ve din kisvesi altında hoşgörüsüzlük, nefret ve bağnazlık vaaz eden insanlar tarafından yürütülen bütün kampanyaları kınıyoruz.

⁶⁵ Powers, "Judaism and Same-sex Marriage", ay.

⁶⁶ Eger, "Embracing Lesbians and Gay Men", s. 185.

Son günlerde gazete reklamları, meşhur bildirimler ve en üzücüsü de bizim seçilmiş görevlilerimizden gelen eşcinsellik karşıtı yorumlarla bir anti-gey propagandasının yükseldiğini görmekteyiz. Bugün, diğer dinsel arkadaşlarımızla birlikte ve gey, lezbiyen ve biseksüel toplumla dayanışma içerisinde Tanrı'nın cinsel eğilimlerine bakmaksızın bütün insanları sevdiği ve onlardan gelen sevgiyi kabul ettiği kanaatini koruyoruz. İnançlı görmek istiyorsanız herhangi bir Cuma akşamı buradan yürüyerek Bet Mishpachah Cemaati'ne gitmeniz ve Yahudi Şabatı'nı kutlamak için bir araya gelerek ibadete katılan binlerce gey, lezbiyen, biseksüel ve cinsel kimlik açısından normal insanları gözlemlemeniz yeterlidir.

... Sadece bu meselede görüş beyan etmek üzere dinsel hakka müsaade etmemiz gerekir. Homoseksüelliği gerçek inancın ve Tanrının sevgisinin karşıtı bir durum olarak tanımlamaya yönelik bütün girişimlerle mücadele etme noktasında bir sorumluluğumuz var. Cinsel yönelimine bakmaksızın her kalpte Tanrı için yer olduğunu kabul etmemiz ve duyurmamız gerekir. Bu, "hakikat için ayakta durmak" anlamına gelir.⁶⁷

ABD'de bugün bu bildirgede bir örnek olarak zikredilen Bet Mishpachah Cemaati gibi siyasal ve sosyal eşitliğe vurgu yaparak gey, lezbiyen ve biseksüel, cinsel kimliği ne olursa olsun cemaatine kabul eden ve bu yönüyle ön plana çıkan çok sayıda reformist Yahudi sinagoğu mevcuttur. Bunlar arasında yer alan San Fransisko'daki *Shaar HaZahav* ve New York'taki *Beit Simhat Torah* cemaatleri ABD'deki en büyük oluşumlar olarak dikkat çekmektedir.⁶⁸

2000 yılı Mart ayında Kuzey Karolayna'da yapılan *Amerikalı Hahamlar Merkezi Meclisi CCAR* toplantısında çoğunluğun oylarıyla "aynı cinsiyete sahip bir Yahudi çift arasındaki ilişkinin uygun bir Yahudi töreni ile tasdik edilmeyi

⁶⁷ http://rac.org/Articles/index.cfm?id=723&pge_prg_id=14862&pge_id=2413 (25.12.2013).

⁶⁸ Ariel, "GLBTQ: Judaism", s. 140.

hak ettiği” ifade edilerek eşcinsel evlilik törenlerini yöneten reformist hahamlara daha olumlu bakma ve onları destekleme kararı alınmıştır. Bununla birlikte meclis bu tören için *kiduşin* terimini kullanmaktan kaçınmış ve törenlerin Yahudilikteki statüsünün tam olarak ne olacağı sorusunu yanıtızsız bırakmıştır. Alınan bu yeni kararı 14 Nisan 2000 tarihli sayısında manşetine taşıyan Ultra-Ortodoks *Agudath Israel of America* Gazetesi, Yahudiliğin homoseksüel eylemlere hoşgörüyü gösterdiği düşüncesini teşvik etmek suretiyle Reform cemaati hahamlarının sadece diğer Yahudileri değil, tüm dünyayı yanılttıklarını savunarak Reformist harekete saldırmıştır.⁶⁹

Tüm bu gelişmelerle birlikte günümüzde Reformist Yahudi cemaatinde hahamların eşcinsel Yahudilerin evlilik akitlerini gerçekleştirmelerine ve gey ya da lezbiyenlerin haham olarak atanabilmelerine onay verilmektedir.

3) Muhafazakâr Yahudilik ve Homoseksüellik

Geleneğe bağlı olmaya çalışan ancak aynı zamanda mevcut kültüre de açık olmayı isteyen Muhafazakâr Yahudilik için homoseksüellik, son dönemde yoğun bir şekilde tartışılan bir mesele olmuştur. Çünkü homoseksüellerin evliliklerine ve haham olmalarına izin verilmesi Muhafazakâr oluşumun prensipleri açısından geniş kapsamlı değişiklikler ifade etmektedir. Her şeyden önce böyle bir onay, Muhafazakâr Yahudiliğin Reformist Yahudi görüşüne yaklaşım Ortodoks görüşten uzaklaşması anlamına gelecektir. Kaldı ki Muhafazakâr Yahudilik, Amerika’daki dört Yahudi oluşum arasında son yıllarda önemli ölçüde üye kaybına uğrayan tek oluşum olarak dikkat çekmektedir. Son 10 yıl boyunca kendilerini Muhafazakâr Yahudilik ile özdeşleştiren Amerikan Yahudilerinin oranı % 43’ten % 33’e düşerken Reform Yahudilerinin oranı % 35’ten % 39’a, Ortodoks Yahudilerinin oranı ise % 16’dan % 21’e yükselmiştir.⁷⁰

⁶⁹ Dana Evan Kaplan, *American Reform Judaism: An Introduction*, NJ: Rutgers University Press, 2003, ss. 224-225.

⁷⁰ Bkz. “Muhafazakar eşcinsel Yahudiler şimdilik evlenemiyor”, *Şalom Haftalık Siyasi ve Kültürel Gazete*, 22 Mart 2006, <http://arsiv.salom.com.tr/news/print/2731-Muhafazakar-escinsel-Yahudiler-simdilik-evlenemiyor.aspx> (25.12.2013).

1990'lardan itibaren Muhafazakâr Yahudi cemaati içinde homoseksüelliğe dönük geleneksel anlayışın değişip değişmeyeceği noktasında farklı yaklaşımların dile getirildiği görülmektedir. Muhafazakâr Yahudiliğin ana kanun koyucu organı olan *Yahudi Hukuku ve Değerleri Komitesi* (The Committee on Jewish Law and Standards, CJLS) 2006 yılında yaptığı toplantıda ortaya konulan 6 farklı bakış açısını değerlendirmiş, bunlardan sadece 3 tanesi yeterli oyu alarak onaylanmıştır. Bu resmi görüşlerin ikisi, erkekler arasındaki cinsel ilişkinin yasak kabul edilmesi ve evliliğin karşıt cinsle yapılması şeklindeki geleneksel yaklaşımı vurgularken, üçüncü görüş ise gey ve lezbiyenlerin evliliklerinin hahamların bireysel inisiyatifleriyle onaylanması ve homoseksüellerin haham olarak atanmasının yolunu açmıştır. Bunun üzerine 25 üyeden oluşan komitenin 4 üyesi üçüncü görüşe şiddetle karşı çıkarak istifa etmiştir.⁷¹

2006 yılında alınan karar neticesinde Muhafazakar Yahudi cemaatine hizmet edecek haham yetiştiren okullara homoseksüel öğrenciler kabul edilmeye başlamıştır. İlk olarak 2007 yılının Mart ayı başında *Los Angeles Ziegler Hahamlık Okulu* eşcinsel öğrenci kabul edeceğini açıklamıştı. Mart ayı sonlarında ise ABD'deki geleneksel Yahudiliğin en önemli eğitim kurumlarından biri olan *New York Jewish Theological Seminary*, eşcinsel öğrencilere kapısını açacağını ilan etmiştir. Fakülte rektörü Arnold Eisen, öğrenciler ve mütevelli heyetiyle yapılan uzun görüşme ve tartışmalardan sonra bu karara vardıklarını ifade etmiştir.⁷² Muhafazakar Yahudiliğin eğitim kurumlarında öğrenim gören ilk lezbiyen haham 2011 yılında görevine atanmıştır.⁷³

⁷¹ Hochstein, "Homosexuality in Judaism", s. 310.

Yahudi Hukuku ve Değerleri Komitesi, çoğu meselede Muhafazakar Yahudi cemaatinin mensuplarını bağlayan bir görüş ortaya koyarken, bazı tartışmalı konularda birden fazla görüşü onaylayıp uygulama noktasında hahamlara bireysel inisiyatif tanımaktadır. Homoseksüellik de birden fazla görüşün onaylandığı meselelerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bkz. Jay Michaelson, "Conservative Judaism: Good For The Gays?", *Tikkun*, 22/2 (2007), s. 57.

⁷² "İlahiyat'a Eşcinsel Öğrenci", *Sabah Gazetesi*, (27.03.2007) <http://arsiv.sabah.com.tr/2007/03/27/dun95.html> (25.12.2013).

⁷³ Amy Teibel, "Gay Rabbis Approved in Israel, Conservative Judaism Makes Decision", http://www.huffingtonpost.com/2012/04/20/gay-rabbis-approved-in-israel_n_1439936.html (25.12.2013).

Elliot N. Dorff'un başı çektiği Myron Geller, Robert Fine ve Joseph H. Prouser gibi hahamlar homoseksüelliğe hoşgörülü yaklaşımlarıyla Muhafazakar cemaat içinde ön plana çıkan isimlerdir. Örneğin Dorff, Levililer 18:22'deki yasağın erkekler arasındaki sadece cinsel ilişkiyi kapsadığını, oysa Rabbanî gelenekte yasağın sınırının genişletildiğini ileri sürmüştür. Homoseksüellerin de *halahaya* bağlılıklarını sürdüren insanlar olduklarının varsayılması gerektiğini savunan ve kapalı kapılar ardında erkeklerin tam olarak ne yaptığının sorgulanmamasını isteyen Dorff, kararı Tanrı'ya bırakmayı teklif etmektedir.⁷⁴ Anlaşıldığı kadarıyla insanın saygınlığı adına değişimin zorunluluğuna dikkat çekmeye çalışan Dorff, *Muhafazakar Yahudilik: Atalarımızdan Torunlarımıza* (Conservative Judaism: Our Ancestors To Our Descendants) isimli eserinde *halahada* yaşanacak değişim için halkın kabulünün/görüşünün etkisine şu sözleriyle dikkat çekmiştir:

Her devirde rabbilerin kararları ve *muhafazakâr* Yahudi cemaatinin uygulamaları birlikte Yahudi hukukunun yapısının belirlenmesi ve *cemaatin* kararlarının alınmasında etkili olmuştur. Geçmiş dönemlerde dini bağlılığını sürdüren cemaatlerin Yahudi düşüncesi ve pratiğine dair yorumlarında farklılaşmalar olduğu gibi günümüzde de Yahudiliğe bağlılığını sürdüren farklı Yahudi cemaatler arasında değişik farklı anlayışlar olacaktır...⁷⁵

Değişimi savunan bir diğer muhafazakar haham Joseph H. Prouser, değişimin yeni sorular ortaya çıkarması nedeniyle kolay gerçekleşen bir durum olmadığını ve çoğu zaman bu soruların meseleyi daha karmaşık hale getirdiğini itiraf eder. Ancak bununla birlikte o, homoseksüellerin de diğer Yahudilerle aynı haklara sahip olması gerektiğini ve sadece cinsel yönelimi nedeniyle öteki-

⁷⁴ Michaelson, "Conservative Judaism: Good For The Gays?", s. 57.

⁷⁵ Elliot N. Dorff, *Conservative Judaism: Our Ancestors To Our Descendants*, New York: National Youth Commission, II. Baskı, 1998, s. 25.

leri kınamanın yanlış ve günah olduğunu dile getirerek Dorff'a destek vermiştir.⁷⁶

Dorff ve onun gibi düşünen muhafazakar hahamların seslerini yükseltmeleri neticesinde 2012 yılı Ocak ayında Amerika'daki muhafazakar Yahudi oluşum, homoseksüellerin evliliklerini resmi olarak onaylama kararı almıştır. Yapılan Yahudi Hukuku ve Değerleri Komitesi toplantısında 1 çekimser 13 evet oyuyla alınan kararda şu ifadelere yer verilmiştir;

Biz, bu ilişkilerin Musa ve İsrail yasasında ve Talmud'da bahsedilenden farklı olduğunu kabul ediyoruz. Ancak bu ilişkileri heteroseksüel evliliklerde olduğu gibi kutsallık bilinci ve neşe ile kutluyoruz/onaylıyoruz.⁷⁷

Muhafazakar Yahudilerin Uluslararası Birliği *Rabbinical Assembly* içerisinde homoseksüellerin evliliklerini icra eden hahamların sayısı ve oranı bilinmemekle birlikte birçok hahamın gey ve lezbiyenlerin evlilik törenlerini yönettiği ve bu evlilikleri onaylayan hahamlara yönelik bir kınamanın olmadığı bilinmektedir.⁷⁸

Son 10 yılda Amerika'daki Muhafazakar Yahudi cemaati içinde homoseksüelliğe bakış konusunda yaşanan değişimin son birkaç yıldır kendini İsrail'de de hissettirmeye başladığı görülmektedir. İlk defa İsrail'deki Muhafazakar Yahudi cemaatine bağlı *Schechter Hahamlık Okulu* (Schechter Rabbinical Seminary), 19 Nisan 2012 tarihli kararla 2012-2013 eğitim-öğretim yılı başından itibaren gey ve lezbiyen öğrenci kabul etmeye başlamıştır.⁷⁹ Karar metninde Muhafazakar Yahudi cemaati içinde gey ve lezbiyen öğrencilerinin haham

⁷⁶ Joseph H. Prouser, "The Conservative Movement and Homosexuality: Setteled Law in Unsettling Times", *United Synagogue Review*, (Fall 2006), <http://www.uscj.org/images/prouser.pdf> (25.12.2013)

⁷⁷ Aaron Alexander, "Rituals and Documents of Marriage and Divorce for Same-Sex Couples", *EH* 24 (2012), <http://www.rabbinicalassembly.org/sites/default/files/public/halakhah/teshuvot/2011-2020/alexander-same-sex-concurrence.pdf> (25.12.2013).

⁷⁸ Elliot N. Dorff, " 'This is My Beloved, This is My Friend': Sex and the Family", *Love Your Neighbor and Yourself: A Jewish Approach to Modern Personal Ethics*, Elliot N. Dorff, Philadelphia: The Jewish Publication Society, 2003, ss. 122-123.

⁷⁹ http://www.schechter.edu/JM_Lib/Annualrab.pdf (25.12.2013).

olabilmesini kabul etmeyenlerin yanı sıra kabul edenlerin de var olduğuna vurgu yapılarak kararın, uzun müzakereler ve farklı görüşler arasında bir konsensüs sağlamaya dönük bir çabanın sonucu olarak alındığı belirtildi. Okulun mütevelli heyeti başkanı Profesör Hanan Alexander kararın, çoğulcu/pluralist ve değişen dünyada kurumun Yahudi dini hukukuna bağlılığını vurguladığını savunmuştur.⁸⁰ Los Angeles'daki Amerikan Yahudi Üniversitesi'ndeki gey öğrencilerden D'ror Chankin-Gould, bu kararın yıllardır hayal ettikleri ve beledikleri bir haber olduğunu, bu noktaya gelinceye dek yıllarca beklenildiğini, çok acı çekildiğini ve çok gözyaşı döküldüğünü belirterek duygularını ortaya koymuştur.⁸¹

Netice itibarıyla Norman Lamm'ın ifade ettiği üzere Muhafazakâr hareket için homoseksüellik halledilmeyi bekleyen zor bir mesele haline dönüşürken⁸² Ortodoks haham Michael J. Broyde, muhafazakar Yahudiliğin homoseksüellik konusunda geldiği noktayı muhafazakar Yahudiliğin sonu olarak görmüştür. Broyde kısa vadede olmasa da uzun vadede Muhafazakar Yahudi sinagoglarının, kurumlarının, hahamlarının ve cemaatlerinin daha çok sapma yaşayacağı ve reformist Yahudi cemaatine bariz bir şekilde yaklaşacağını savunmuştur. Böyle olunca ona göre Muhafazakar sinagoglar, liturji ve uygulamalar açısından geleneksel fakat ideolojik olarak reformist kurumlar haline gelecektir.⁸³

4) Yeniden Yapılanmacı Yahudilik ve Homoseksüellik

Mordecai M. Kaplan'ın fikirleri üzerine kurulan ve modern Yahudi grupları içinde en yeni ve taraftarı en az olan Yeniden Yapılanmacı Yahudilik, 1992 yılında yayınladığı *Yeniden Yapılanmacı Yahudilik Komisyonunun Homoseksüellik Konusundaki Raporu* (Report of the Reconstructionist Commission on Homosexuality)'nda geylerin ve lezbiyenlerin Yahudi yaşamının tüm yönlerine

⁸⁰ http://www.schechter.org.il/pnim/gay_ordinatio.pdf (25.12.2013).

⁸¹ Teibel, "Gay Rabbis Approved in Israel", ay.

⁸² Lamm, "Homosexuality in Judaism", c. II, s. 1051.

⁸³ Michael J. Broyde, "The End of Conservative Judaism", *The Jewish Week*, (9 Şubat 2007), <http://torahmusings.com/2007/02/end-of-conservative-judaism/> (25.12.2013).

bütünüyle iştirak edebileceği beyan edilmiştir. *Yeniden Yapılanmacı Hahamlık Koleji* (Reconstructionist Rabbinical College)'nin öğretim elemanlarından Rabbi Amber Powers, raporda yer verilen "heteroseksüel çiftler arasındaki aşkı kutladığımız gibi gey ya da lezbiyen Yahudiler arasındaki aşkı da kutlarız" ifadesinin eşcinsel ilişkilerin kutsiyetini açıkça tasdik ettiğini ifade etmektedir.⁸⁴

Yeniden Yapılanmacılar, cemaatlerine gey kimseleri kabul etmekte ve yine haham olmalarının önünde bir engel görmemektedir.⁸⁵ Dahası gruba haham yetiştiren Philadelphia'daki *Yeniden Yapılanmacı Haham Koleji* (Reconstructionist Rabbinical College)'nin müfredatına homoseksüelikle ilgili meselelerin tartışıldığı dersler bile dahil edilmiştir.⁸⁶

Günümüzde Yeniden Yapılanmacı hareket, sivil eşcinsel evlilikleri yasalılaştırmaya ve eşcinsel çiftlere eşit hakları garanti altına almaya dönük çabaları bütünüyle onaylamakta ve desteklemektedir. Yeniden Yapılanmacı Yahudiliğin hahamlarından Rebecca Alpert, Yahudi ekonomik adalet prensibinin gey ve lezbiyen çiftlerin sivil evliliklerinin desteklenmesini gerektirdiğini ileri sürmüştür. Çünkü ona göre eşcinsellerin yasal haklarının bulunmaması onların ekonomik açıdan önemli zararlarla karşı karşıya kalmalarına sebep olabilir.⁸⁷ Bu bağlamda Yeniden Yapılanmacı cemaatin hahamlarının büyük çoğunluğu eşcinsel Yahudilerin evliliklerini yerine getirmekte ve evlilik törenlerinde heteroseksüel çiftlerin evliliklerinde kullanılan geleneksel terminoloji ve kiduşin sembolleri tercih edilmektedir.

Sonuç

Tora'nın çeşitli bölümlerinde açıkça ifade edildiği üzere erkek ve kadına verilen cinsel duygu ve davranışın amacı insan neslinin devamını sağlamaktır ve bu ancak aile kurumu içerisinde ve meşru ilişkilerle sağlıklı bir şekilde ger-

⁸⁴ Powers, "Judaism and Same-sex Marriage", ay.

⁸⁵ Ariel, "GLBTQ: Judaism", s. 141; Grossman, "The Gay Orthodox Underground", ay.

⁸⁶ Bkz. <http://www.rrc.edu/> (25.12.2013).

⁸⁷ Rebecca Alpert, "Same-sex Marriage and the Law", <http://keshet.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2012/02/Same-sex-Marriage-and-the-Law.pdf> (25.12.2013).

çekleştirilebilir. Bu doğrultuda ensest ve homoseksüellik gibi aile kurumunu zedeleyici eğilimler yasaklanmış ve bu tür eylemler için ağır cezalar konulmuştur. Levililer 18. bölümde erkekler arasındaki cinsel yönelim açıkça yasaklanmakla birlikte Tora'da kadınlar arasındaki cinsel ilişkilere dair herhangi bir yasaklayıcı ya da kısıtlayıcı ifade yer almamaktadır. İsrailoğullarını Mısırlıların ve Kenanlıların işlerini yapmaktan alıkoymayı amaçlayan Tora'daki emirlerden hareketle Rabbanî gelenekte Levililer kitabındaki yasağın sınırları genişletilerek lezbiyen ilişkiler de yasaklanmıştır. Lezbiyen ilişkiler konusundaki tartışma onun Yahudi geleneği içerisinde mi yoksa dışında mı değerlendirileceği veya hut bu içeride dışarıda ikileminin dışına çıkılarak ve geleneksel metinlere yönelik yeni okumalar yaparak yeni bir anlayış mı ortaya konulacağı hususunda düğümlenmektedir.

Yahudi kutsal metinlerinde ve Rabbanî gelenekte homoseksüel eylemlere yönelik negatif yaklaşıma ve Yahudi kültüründe aileler inşa etmeye ve bu doğrultuda çocuklar meydana getirmeye dönük vurguya rağmen homoseksüellik, Yahudi toplumunda süregelen bir olgu olmuştur. Modern dönemde Yahudi gey ve lezbiyenler meydana getirdikleri çeşitli dini gruplar, kültürel organizasyonlar, internet siteleri, tartışma grupları ve yayınlar ile cinsel kimlik taleplerini yoğun bir şekilde dile getirmektedirler. Ayrıca son yıllarda *Trembling Before G-d* ve *Hineini* gibi inanç ve cinsellik konusundaki kanıları yıkmayı amaçlayan belgesel ve filmlerle Yahudilerin, inançlarını hayatlarının gerçeğiyle birlikte nasıl uygulayacakları sorununa yanıt aranmaya çalışılmaktadır.

Modern Yahudi gruplarının homoseksüellik konusundaki temel yaklaşımları şu şekilde özetlenebilir: Yahudi kutsal metinlerinde homoseksüelliğe yönelik yasaklama ve Yahudi geleneğinde evlenmeye ve neslin devamı için çocuk yetiştirmeye yapılan vurgu nedeniyle Ortodoks Yahudilerin büyük çoğunluğu için homoseksüellik kapanmış bir meseledir. Reformist ve Yeniden Yapılanmacılar için homoseksüellik problem teşkil etmemektedir; gey ve lezbiyenlerin evlilik törenleri hahamlar tarafından icra edilmekte ve yine homoseksüellerin haham olabilmelerine imkan tanınmaktadır. Muhafazakâr Yahudiler için ise homoseksüellik, konsensüsün sağlanamadığı, tam olarak çözülememiş

bir mesele olarak devam etmektedir. Bu genel yaklaşımlara rağmen kendi gruplarının genel kanaatine aykırı olarak homoseksüellere anlayış gösterilmesi gerektiğini savunan ve cemaatlerine gey üyeleri kabul eden Steven Greenberg gibi Ortodoks (gey) düşünür ve hahamlar olabildiği gibi, ahlaksızlık olduğu gerekçesiyle homoseksüelliğe karşı çıkan Muhafazakar ve Reformist Yahudilerin bulunduğunu da hatırlatmak gerekir.

Yahudi gruplarının modern dönemdeki yaklaşımlarını etkilemesi açısından *homoseksüel eğilim* ile *homoseksüel davranış* arasında bir ayırım yapıldığını ve fiiliyata dönüştürülmediği için birinciye yönelik daha ılımlı bir tutum sergilendiğini söylemek mümkündür. Ayrıca homoseksüellik konusunda kınananın işi yapandan ziyade eylemin bizzat kendisi olmasından hareketle çağdaş Yahudi bilginleri ve ahlak uzmanları tedavi edilmesi güç homoseksüel ile sırf cinsel özgürlük talebiyle bilerek günah işleyen homoseksüel arasındaki farklılıklar nelerdir gibi hususlar üzerinde daha fazla durmaya çalışmışlardır.

Sonuç olarak cinsel özgürlük ve kimlik tartışmalarının en yoğun yaşandığı homoseksüellik konusunda gerek metinleri literal olarak okuyarak konuya yaklaşma, gerekse olgudan hareketle metinleri yeniden okumaya çalışma çabalarının konuyu Yahudilik açısından daha karmaşık ve tartışmalı bir hale getirdiği söylenebilir.

Kaynakça

Alexander, Aaron, "Rituals and Documents of Marriage and Divorce for Same-Sex Couples", *EH* 24 (2012),

<http://www.rabbinicalassembly.org/sites/default/files/public/halakhah/teshuvot/2011-2020/alexander-same-sex-concurrence.pdf> (25.12.2013).

Alpert, Rebecca T., "Sex in Jewish Law and Culture", *Sexuality and the World's Religions*, ed. David W. Machacek & Melissa M. Wilcox, ABC-CLIO, 2003, ss. 179-202.

_____, "In God's Image: Coming to Terms with Leviticus", *Voices of the Religious Left*, ed. Rebecca T. Alpert, Philadelphia: Temple University Press, 2000, ss. 215-222.

_____, "Lesbianism in the Jewish Tradition", *Encyclopedia of Love in World Religions*, ed. Yudit Kornberg Greenberg, Colorado: ABC-CLIO Inc., 2008, ss. 364-365.

_____, "Same-sex Marriage and the Law", <http://keshet.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2012/02/Same-sex-Marriage-and-the-Law.pdf> (25.12.2013).

_____, "Challenging Male/Female Complementarity: Jewish Lesbianism and Jewish Tradition", *People of the Body: Jews and Judaism from an Embodied Perspective*, ed. Howard Eilberg-Schwartz, New York: Suny Press, 1992, ss. 361-378.

Ariel, Yaakov, "GLBTQ. Gay, Lesbian, Bisexual, Transgendered, and Questioning: Judaism", *Homosexuality and Religion: An Encyclopedia*, ed. Jeffrey S. Siker, London: Greenwood Press, 2007, ss. 138-144.

Besalel, Yusuf, *Yahudilik Ansiklopedisi*, İstanbul: Gözlem Gazetecilik Basın ve Yayın A.Ş., 2001, c. I-III.

Broyde, Michael J., "The End of Conservative Judaism", *The Jewish Week*, (9 Şubat 2007), <http://torahmusings.com/2007/02/end-of-conservative-judaism/> (25.12.2013).

Cohn, Haim Hermann, "Sexual Offenses: Introduction", *Encyclopaedia Judaica*, ed.: Fred Skolnik, New York: Thomson Gale, II. Baskı, 2007, c. XVIII, ss. 329-330.

Dorff, Elliot N., "'This is My Beloved, This is My Friend': Sex and the Family", *Love Your Neighbor and Yourself: A Jewish Approach to Modern Personal Ethics*, Philadelphia: The Jewish Publication Society, 2003, ss. 73-126.

_____, *Conservative Judaism: Our Ancestors To Our Descendants*, New York: National Youth Commission, II. Baskı, 1998.

Dorff, Elliot N., Daniel S. Nevins & Avram I. Reisner, "Homosexuality, Human Dignity & Halakhah: A Combined Responsum for the Committee on Jewish Law and Standards", *Rabbinical Assembly of America*, 2006.

Dynes, Wayne R. & Johansson, Warren, "Homosexual (Term)", *Encyclopedia of Homosexuality*, ed. Wayne R. Dynes, Garland Publishing, 1990, I, ss. 555-556.

_____, "Gay", *Encyclopedia of Homosexuality*, ed. Wayne R. Dynes, Garland Publishing, 1990, I, ss. 455-456.

Edwards, James R., "The Bible and the Practice of Homosexuality", *Theology Matters*, (May/Jun 1995), ss. 1-12.

Eger, Denise L., "Embracing Lesbians and Gay Men: A Reform Jewish Innovation", *Contemporary Debates in American Reform Judaism*, ed. Dana Evan Kaplan, New York: Routledge, 2001, ss. 180-192.

Eisenstein, Ira, "Discrimination is Wrong", *Judaism*, 32 (1983), ss. 415-416.

Elon, Menachem, "Sexual Offenses: In the State of Israel", *Encyclopaedia Judaica*, ed.: Fred Skolnik, New York: Thomson Gale, II. Baskı, 2007, c. XVIII, ss. 330-332.

Feiner, Shmuel, *The Jewish Enlightenment*, trans. Chaya Naor, Philadelphia: University of Pennsylvania Press, 2004.

Feldman, David M., "Homosexuality and Jewish Law," *Judaism*, 32/4 (1983), ss. 426-429.

Freundel, Barry, "Homosexuality and Judaism", *Journal of Halacha and Contemporary Society*, XI (1986), ss. 70-87.

Gane, Roy, *The New Application Commentary: Leviticus, Numbers*, Zondervan, 2004.

Gold, Michael, "Gay and Jewish", *Does God Belong in the Bedroom?*, Jewish Publication Society, 1992, ss. 135-160.

Greenberg, Steven, "Gayness and God: Wrestlings of an Orthodox Rabbi", *Tikkun*, 8/5 (September-October 1993), ss. 54-60.

_____, "Trembling Before God on Yom Kippur", *CLAL Community and Society Archive*, <http://www.clal.org/csa59.html>

_____, *Wrestling With God & Men: Homosexuality in Jewish Tradition*, Wisconsin: The University of Wisconsin Press, 2004.

Grossman, Naomi, "The Gay Orthodox Underground", *Moment* (April 2001), <https://www.keshetonline.org/wp-content/uploads/2012/02/The-Gay-Orthodox-Underground.pdf> (25.12.2013).

Gürkan, Salime Leyla, *Yahudilik*, İstanbul: İsam Yayınları, 2008.

Herd, Gilbert, "Homosexuality", *Encyclopedia of Religion*, ed. Lindsay Jones, New York: Macmillan, II. Baskı, 2005, c. VI, ss. 4111-4118.

Hochstein, Dave, "Homosexuality in Judaism", *Encyclopedia of Love in World Religions*, ed. Yudit Kornberg Greenberg, Colorada: ABC-CLIO Inc., 2008, ss. 309-311.

Jakobovits, Immanuel, "Homosexuality", *Encyclopaedia Judaica*, ed.: Fred Skolnik, New York: Thomson Gale, II. Baskı, 2007, c. IX, ss. 516.

Kaplan, Dana Evan, *American Reform Judaism: An Introduction*, NJ: Rutgers University Press, 2003.

Karesh, Sara E. & Hurvitz, Mitchell M., "Lesbianism", *Encyclopedia of Judaism*, eds., Sara E. Karesh & Mitchell M. Hurvitz, New York: Facts on File, 2006, s. 290.

King, Dave, "Gender Blinding: Medical Perspectives and Technology", *Blending Genders: Social Aspects of Cross-dressing and Sex Changing*, eds.: Richard Ekins & Dave King, London: Routledge, 1996, ss. 79-98.

Klein, Aaron, "RIETS Musmach Announces His Homosexuality", *Yeshiva University Commentator*, 64/1, <http://commie.droryikra.com/v64i1/news/gayrabbi.shtml> (25.12.2013).

Kurt, Ali Osman, "Yahudi Aydınlanma Hareketi: Haskala, Milel ve Nihal", 7/1 (2010), ss. 33-59.

Lamm, Norman, "Homosexuality in Judaism", *The Encyclopedia of Judaism*, eds.: Jacob Neusner, Alan J. Avery-Peck and W. Scott Green, Leiden and Boston: Brill, 2005, c. II, ss. 1048-1065.

Lang, Sabine, "Homosexuality/Homoeroticism", *Brill Dictionary of Religion*, ed. Kocku von Stuckrad, Leiden: Brill, c. II, ss. 878-881.

Lehrman, Nathaniel S., "Homosexuality and Judaism: Are They Compatible?", *Judaism*, 32/4, ss. 392-404.

Maggiore, Dolores J., "Lesbianism", *Encyclopedia of Homosexuality*, ed. Wayne R. Dynes, Garland Publishing, 1990, I, ss. 708-721.

Matt, Hershel J., "Sin, Crime, Sickness or Alternative Life Style?: A Jewish Approach to Homosexuality", *Judaism*, XXVII (Winter 1978), ss. 13-24.

Michaelson, Jay, "Conservative Judaism: Good For The Gays?", *Tikkun*, 22/2 (2007), s. 57.

Morgan, Peggy & Lawton, Clive A., *Ethical Issues in Six Religious Traditions*, II. Baskı, Columbia University Press, 2007.

Morris, Bonnie J., "Challenge, Criticism and Compassion: Modern Jewish Responses to Jewish Homosexuals", *Jewish Social Studies*, 49/3-4 (1987), ss. 283-292.

Öksüz, Adil, *Ceza Hükümleri Açısından Tevrat ve Kur'an*, İstanbul: Yeni Akademi Yayınları, 2005.

Parrinder, Geoffrey, *Dünya Dinlerinde Cinsel Ahlak*, çev. Niran Elçi, İstanbul: Say Yay., 2003.

Powers, Amber, "Judaism and Same-sex Marriage",

www.myjewishlearning.com/life/Sex_and_Sexuality/Homosexuality/Same_Sex_Marriage.shtml (25.12.2013).

Prouser, Joseph H., "The Conservative Movement and Homosexuality: Setteled Law in Unsettling Times", *United Synagogue Review*, (Fall 2006),

<http://www.uscj.org/images/prouser.pdf> (25.12.2013).

Ruttenberg, Roe, "Orthodox Rabbi Marries Gay Couple in Historic Wedding in DC", <http://archive.is/NiN1> (25.12.2013).

Sands, Kathleen M., "Homosexuality, Religion, and the Law: Judaism", *Homosexuality and Religion: An Encyclopedia*, ed. Jeffrey S. Siker, London: Greenwood Press, 2007, ss. 5-6.

Shafer, Teresa M., *Is Homosexuality is a Sin? A Biblical Answer*, 2008.

Shafraan, Avi, "Dissembling Before G-d -The Agudath Israel Reponse-", www.jewishjournal.com/arts/article/dissembling_before_gd_20020222 (25.12.2013).

Teibel, Amy, "Gay Rabbis Approved in Israel, Conservative Judaism Makes Decision", www.huffingtonpost.com/2012/04/20/gay-rabbis-approved-in-israel_n_1439936.html (25.12.2013).

The Hirsch Siddur, New York: Feldheim Publishers, 1997.

Tobin, Robert D., "Kertbeny's "Homosexuality" and the Language of Nationalism", *Genealogies of Identity: Interdisciplinary Readings on Sex and Sexuality*, eds. Margaret Sönsner Breen & Fiona Peters, Amsterdam: Rodopi, 2005, ss. 3-18.

Turhan, Muharrem Turhan, *Cinsellik ve Din*, İstanbul: Rağbet Yay., 2010.

Yasdıman, Hakkı Ş., "Yahudi Dininde Ailenin Yeri", *Dokuz Eylül Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 13-14 (2001), ss. 241-266.

Zeidman, Reena, "Marginal Discourse: Lesbianism in Jewish Law", *Women in Judaism: A Multidisciplinary Journal*, 1/1 (1997), <http://www.utoronto.ca/wjudaism/journal/vol1n1/v1n1zeid.htm> (25.12.2013).

